

ԱՄԵՐԻԿԱՆ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

The Weekly **AVEDAPER**, American Bible House, Constantinople.

ՀԱՏՈՐ ԿԱ

Կ. ՊՈԼԻՍ, ՕԳՈՍՏՈՍ 8, 1908

ԹԻՒ 32

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ

Ճ. Ք. ԿՐԻՆ

ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ

Հ. Մ. ԱԼԷՆ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆՆԵՐ

Ազատուածեան սահմանը

Մեր ազգակիցները

Օրուան ոգին

Նոր երգարանը

Շաբաթը

Ներքին Կեանք

ՅՕԳՈՒԱԾԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ԲԱԺԻՆ

Առ Պատ. Կ. Յովհան Բ. Սինանեան

ՓԱՌՆԱԿ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ

ՍԲ. ԳՐՈՑ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԶՎԱՐՏԱԿ ՊԵՏԱԿԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ա. Յ. ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ՅԻՆՃԱՆՃՈՒՄ ԵՕԳՈՒՇՈՒ

اوه داپر هفته لى غزته -- در سبته ده بايل هاوسده

ԱՒԵՏԱՐԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ՀԱՅԵՐԷՆ, ՀԱՅՍՏԱՆԻ ԹՈՒՐԿԵՐԷՆ

(ԱՆԿԷԼԻՍՓՈՐՈՍ)

ՅՈՒՆՍՏԱՆԻ ԹՈՒՐԿԵՐԷՆ

Խմբագիր Հ. Մ. Ալեք
Պայպը Հառա, Սթամպուլ
Կ. պոլիս, Թուրքիա

THE AVEDAPER

(ANGELIAPHOROS)

A WEEKLY PAPER

PUBLISHED IN

ARMENIAN, ARMENO-TURKISH, AND
GRECO-TURKISH

EDITOR HERBERT M. ALLEN

Offices: American Bible House
Stamboul, Cons/ple, Turkey

TERMS

An. Subscrip. Ps. 30
U. S. A. \$1.50
England Shils. 6.—
Other countries Frs. 7.75

Single Copy 30 Paras

Advertising rates on
application

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Տարեկ. բժնեգին 30 ռ.ճ.
Ամերիկայի հմր 1.50 ճալ.
Անգղիայ ,, 6 շիլին
Ուրիշ երբ-
կերներու ,, 7.75 Ֆր.

Ձեռքէ՝ հառը 30 փարա

Մանուցման գիները
Հափաւոր

ԿԱՐՆԵՌՈՐ

Նոր երգարանը «Հոգևոր երգարան եղանակներով» տպա-
գրուած է և հրատարակումը արտօնուած է Վաճառման հա-
մար պատրաստ պիտի ըլլայ մինչև Օգոստի 10 (Ն. Տ.): Գինն
է 13 դահ. (երեք քառորդ մէճիւր): Թղթատարով մէկ օրի-
նակ ընդունիլ ուզողներ 2½ դահ. աւելի պիտի զրկեն թղթա-
տարական ծախքի համար:

ԱՓՕՍԹՈԼԻԲ ԻՆՍՔԻԹԻԹ, ԳՕՆԵԱ

(ՃԷՆԱՆՆԱՆ ԳՕԼԷՃ)

Հաստատութիւնս կէտ նպատակի ունենալով
գոյէճական ծրագրով մը բարձր և միանգամայն
գործնական կրթութիւն մը տալ ուսանողներուն՝
մասնագէտ դասաւանդներու միջոցաւ կ'աւանդէ
Անգլիերէն, Հայերէն, Օսմաներէն, Ֆրանսերէն
և Յունարէն (Յոյն աշակերտներու համար) լեզու-
ները, ինչպէս նաև բնական, բնապատմական,
փիլիսոփայական, իրաւագիտական, վաճառակա-
նական, եւայլն գիտութիւնները:

Մեծ խնամք կը տանի աշակերտներու բարոյա-
կան մաքրութեան և ֆիզիքական առողջութեան:
Ունի համալսարանական բժիշկ մը որ կը զստախօ-
սէ առողջապահական և բնական գիտութիւններ,
և ճրիպպէս կը դարձանէ հիւանդացող ուսանող-
ները: Երկաթուղիի ընկերութիւնը աշակերտնե-
րուն երթեկեկութեան համար կ'առնէ սովորական
վարձքին կէսը, միայն թէ այս առիթէն օգտուելու
համար հարկ է զարդոյն վերաբացումէն ափս Ժ
առաջ իմաց տալ վարժանարիս անօրէնութեան: Գի-
շերօթիկներու տարեթիշակն է 12 Օսմ. ոսկի՝ ու-
րուն 7 ոսկին վճարելի կ'առնի, և մնացեալը Ս.
Մշուողին: Առաջիկայ տարեշրջանը կը սկսի Սեպ.

1/14ին: Մանրամասն տեղեկութեանց համար դի-
մել սոս անօրէն վեր. Տօքթ. Ա. Յ. Հայկազեան,
Գօնեա: 4—3

ՏՕԲԹ. ՅՈՎՍ. Տ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ՄԱՐՄԻՆԸ

Կարճ ժամանակի մէջ արդէն իսկ ջերմ ընդու-
նելութիւն գտած է Տօքթ. Յովս. Տ. Սեփանեանի
այս նորագոյն հրատարակութիւնը, որ իբրեւ Դա-
ստանագիտական և առողջապահութեան
վաւերացուած է Կեդր. Ուսումնական խորհուրդէն:
Մարդկային Ժաշնը ջերմապէս զննատուած է նաև
Մամուլին կողմէ առհասարակ, ինչպէս նաև հեղի-
նակաւոր բժիշկներէ և ուսուցիչներէ:

Առաջիկայ զարոցական տարեշրջանին համար
մեր վարժարաններուն կրնայ ջերմօրէն յանձնա-
րարուիլ որ, մարդակազմութեան և առողջապա-
հութեան դասերն աւանդուին այս գիրքով, որուն
հեղինակին անունը, ընտիր պարունակութիւնը և
փառաւոր կազմը զայն գերազանցապէս օգտակար
և անհրաժեշտ կ'ընեն ամէն տան գրադարանի:
Գին 10 դրուշ: Կեդրոնատեղի՝ Պալէնց Գրատուն:
Չարմարճըլար, Կ. Պոլիս: 3—10

ԱՄԵՐԻԿԱՆ ԲԵՐԹ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

The Weekly **AVEDAPER**, American Bible House, Constantinople.

ՀԱՏՈՐ ԿԱ

Կ. ՊՈԼԻՍ, ՕԳՈՍՏՈՍ 8, 1908

ԹԻԻ 32

ԱՐՏՕՆԱՏԵՐ Զ. Գ. ԿՐԻՆ

[ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ Զ. Մ. ԱԼԷՆ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆՆԵՐ

ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ՍԱՀՄԱՆԸ

Յ. Գ. Գ.

Ի նշանում որ նեղ վանդակէ ազատուած թռչունը օդը կը լեցնէ իր հոգեթով երգերով, նմանապէս այսօր, մինչ Օսմանցի ազգը ևս ազատութեան ազազակներով աշխարհը կը լեցնէ, ազատութեան սահմանին վրայ ճառել թռչող թռչունին ոտքերուն թել կապել աշխատելու կը նմանի։ Այնպէս չէ՞։ Միթէ ազատութեան սահման կը դրուի։ Կարծես թերթիւս ընթերցողները յօդուածիս խորագիրը կարդալով՝ կ'ըսեն, «Մարդ, թող տուր, անսահման ազատութեան մէջ երկար չունչ մը առնենք։» Բայց, բարեկամներ, չմոռնանք թէ ազատութիւնը յոյժ փափուկ բան է։ Ազատութիւնը, եթէ ուղիղ հասկցուի անոր նշանակութիւնը և ուղիղ գործածուի, ազգու և փառաւոր միջոց մըն է։ հակառակ պարագային, ամենամեծ ազէտ մը կ'ըլլայ։

Նախ, յիշենք թէ, Ազատութիւնը ինքնին չէ նպատակ, այլ՝ միջոց երջանիկ և կատարեալ կեանքի։ Անբան կենդանիները առանց ազատութեան բնապէս երջանիկ և կատարեալ կենդանիներ կ'ըլլան։ Բայց Աստուած զմարդ սահմանած է ըլլալ ազատութեամբ երջանիկ և կատարեալ մարդ։ Եթէ ազատութիւնը մեր թշուառ ըլլալուն և մարդկութենէ ելլելուն պատճառ ըլլար, զայն ձեռք բերելը չէր կրնար օրհնութիւն համարուիլ։ Սակայն, որովհետեւ մարդ ազատութեան չնորհիւ միայն պիտի կարենայ ըլլալ յոյժ երջանիկ և կատարեալ, կ'արժէ որ զայն ստանալու համար աշխատի և ճգնի, և նոյն իսկ յանձն առնէ ի սէր նորա չարչարուիլ և մեռնիլ։

Երկրորդ, Ազատութիւնը կամայական չէ, այլ օրէնքի և ճշմարտութեան համաձայն ապրիլ։ Կատարեալ կեանքը ճշմարտութեան յայտնումն է։ Երջանկութիւնը մարդուս գոյութեան ներդաշնակութեամբ գործելն է։ Ուստի ազատութիւնն է կամովին ընտրել այն ճշմարտութիւնները որոնք պիտի ապահովեն մարդուն կատարելութիւնը, և մարդուն ինքնիշխան ընտրութեամբ իր գործերը վարելը օրէնքի համաձայն։

Եւ անա այս սկզբունքին համաձայն է որ Ն. Կ. Վեհափառութիւնը նախ Սահմանադրութիւնը տուած և յետոյ ժողովրդին ազատութիւնը հռչակած է։ Եթէ նախ ազատութիւնը հռչակուէր, ժողովուրդը օրէնքէ զուրկ ազատութեամբ խռովութեան և անկարգութեան պիտի մատնուէր։ Ազատութիւնը պարտի միշտ օրէնքի և կանոնի վրայ հիմնուիլ։

Երրորդ, Ազատութիւնը անգործութիւն չէ, այլ՝ ամէնէն մեծ պատասխանատուութիւնը։ Գործելու համար ազատ եղած ենք։ Մանուկը, մինչ իր հօր տան մէջ կը զսնուի, ուտելիքի ու խմելիքի վրայ չխորհի։ Բայց երբ կը մեծնայ և իր հօրը կողմէ կենանքի ասպարէզին մէջ կը դրուի, և ուրոյն տան տէր, ուրոյն գործի տէր կ'ըլլայ, այլևս անհոգ չմնար, պատասխանատուութեան ներքե կը զբառնուի։ Այսօր Ն. Կ. Վեհափառութիւն, մեր հայրադրով Թագաւորը, համայն Օսմանցիներուս ազատութիւն չնորհելով, երկրին ճակատագրին մէջ անոնց բաժին և պատասխանատուութիւն յանձնած է։ Ասկէ առաջ եթէ ժողովրդին մէջ անկարգութիւն մը տեղի ունենար, պատասխանատուութիւնը Կառավարութեան վրայ կը բեռնուէր։ Այ-

սուհետեւ այդպիսի բան չկրնար ըլլար: Սահմանադրութիւնը ժողովրդին արտօնութիւնն է և առիթ տուած է գործել իր հայրենիքին յառաջդիմութեան համար: Բայց պատասխանատուութիւնը կարողութիւնն է հմտութիւնն է կը պահանջէ: Ազատութիւնը կ'ըսէ, «Մարդը իր ոտքերուն վրայ կեցուցէք: Մն, մարդ եղիւր, առջևդ արգելք չկայ. տեսնեմ քեզ, եղիւր ինչ որ կրնաս ըլլալ»: Այս զգացումը կը բարձրացնէ մարդը. գործելու կը մղէ զայն: Երբ Ամերիկայի սեւերուն ազատութիւն հրատարակուեցաւ, շատ գերիներ, կարող չըլլալով դուրսը գործ տեսնել, ետ դարձան իրենց տէրերուն տուները: Անցեալ դարուն մէջ ազատագրուած Ռուս գերիները, կարող չըլլալով իրենց շնորհուած ազատութիւնը պարտկել, ետ, գերութեան, վերադարձան: Ազատութիւնը կ'արթնցնէ մեր ներսիդին թափուած կարողութիւնները, և զանոնք կարեւոր և փառաւոր նպատակներու գործածել կը մղէ զմեզ: Ուստի, որովհետեւ ազատ ենք, պարտւմք ըլլալ աւելի ևս արթուն և զուարթուն, աւելի ևս ժրջան, և աւելի ևս հմուտ: Ազատութիւնը կը հրաւիրէ մեզ գործել և սորվել: Ճանչնանք մեր պատասխանատուութիւնը:

Զորորդ, Ազատութիւնը աւելի մարդկային ընկերութիւնը կը շնչոյէ քան անհատականութիւնը: Երբ մարդիկ կ'ըսեն, «Ես ազատ չեմ միթէ», կարծես ըսել կ'ուզեն, «Քանի որ ազատ եմ, պէտք է որ միայն ինձի համար գործեմ»: Ասիկա բոլորովին սխալ է: Մարդ, ինչպէս որ պատասխանատու է իր կատարելութեան համար, պատասխանատու է նաեւ ուրիշներու կատարելութեան և երջանկութեան համար: Եւ իւրաքանչիւր անհատի երջանկութիւնը և կատարելութիւնը սոնչութիւն ունի անոր վիճակին և գործունէութեան հետ: Եւ այսօր մեր երկրին մէջ մեր ցնծութեան պատճառին, ազատութեան, ճշմարիտ նշանակութիւնն է սա, իբր թէ կ'ըսենք, «Ամէնս իբր մի ազգ կատարեալ պիտի ըլլանք»: Բայց ազգին կատարելութիւնը այնպիսի փառաւոր, այնպիսի մեծ բան մըն է որ, ոչ երբեք մէկ անհատ բաւական է անոր: Սակայն եթէ այս ազգին բոլոր անհատները օգնեն իրարու, այս փառաւոր արգիւնքը կրնայ յառաջ դալ: Արդ, թող իւրաքանչիւր ոք այս կատարելութեան համար իր բաժինը յաւելու: Այս կերպով ամէնս մէկ ընկերութիւն պիտի կազմենք, և իւրաքանչիւր անհատ կամակար իր անձին և իր ազգին մէջ կատարելութիւն յառաջ բերելու համար պիտի ջանայ, աշխատի: Ազատութիւնը ընկերութիւնն է, սէր է, ծառայութիւնն է: Եթէ ազատութիւնը ըլ-

լար իւրաքանչիւր անհատի իր անձնական շահուն համար աշխատի, և անոր շնորհիւ ես արտօնութիւն ունենայի քու ձեռքդ գտնուածը յափշտակել, և դուն՝ իմ ձեռքս գտնուածը, ասոր մէջ իրար շնորհաւորելու ինչ կը կենար: «Ներքեւ մնացողին հոգին թող ելլէ»: Վայ տկարին գլխուն: Բայց ձեռք ձեռքի տալով և զուլս գլխի՝ «Կեցցէ՛ Ազատութիւն» գոչող հանրութիւնը հասարակաց շահուն համար իրար կը շնորհաւորեն: Ուստի ճշմարիտ ազատութիւնը եղբայրութեան հետ կ'երթայ: Ն. Կ. Վեհափառութիւն Սուլթան Ապաիւլ Համիտ անցեալ կիրակի գիշեր Կայս. պալատին առջև գրտնուած բազմութեան ուղղած բանախօսութեան մէջ, «Զեր ազատութեամբ եղբայրաբար ապրեցէք» ըսելով՝ ահա այս կարեւոր ճշմարտութիւնը շնչուած է: Անցեալ օր կարդացինք Իսլամ երիտասարդներու նկատմամբ թէ այցելած են Պալդըլըի գերեզմանատունը, ուր 1893—96-ի կոտորածին ատենը մեռած Հայերու մարմինները թաղուած են, և այդ նա հատակներուն գերեզմաններու հոգերը համբուրել և անոնց յիշատակին յարգանք մատուցել են: Կեցցեն թուրք հայրենակիցք: Ահա ազատութիւնը այսպէս եղբայրութեան վրայ հիմնուելով կ'ապահովուի: Ազատութիւնը իւրաքանչիւր անհատ ոտքի վրայ կը կենցիկ և կ'ըսէ, «Դուն մեծ ազգի մը անդամն ես. մեծ ազգ մը եղիւր»: Ազատութեան մէջ անհատը ազգային զգացում կը ստանայ: Եւ ահա այս ազատութիւնն է ճշմարիտ: Հոս յիշեցք այն մեծ անձնաւորութեան, Պօղոս առաքեալին, խօսքերը. «Դուք ազատութեան կանչուած էք, եղբայրներ, միայն թէ ձեր ազատութիւնը մարմնի ցանկութիւններու պատճառ չըլլայ, հապա սիրով իրարու ծառայութիւն ըրէք: Վասն զի բոլոր օրէնքը այս մէկ խօսքին մէջ կը կատարուի, թէ Դու քնկերդ սիրես քու անձիդ պէս» (Գաղ. ե. 13, 14):

ՄԵՐ ԱԶԳԱԿԻՅՆԵՐԸ. Յարգ «ազգակից» բառը Հայեր Հայերու համար, Յոյներ Յոյներու համար, ևն. կը գործածէին: Այսօր «ազգակից» բառը նոր նշանակութիւն մը ստացած է: Որովհետեւ, ըստ Սահմանադրութեան, Օսմանցի ազգը ամէն դասակարգի հպատակներէ կը բաղկանայ, Յոյն Հայուն ազգակից է, Հայը Թուրքին և Թուրքը Հայային, և ամէնը իրարու: Արդեօք մեր հանրութիւնը ըստ պատշաճի կը հասկնայ այս մեծ փոփոխութեան իմաստն ու նշանակութիւնը: Իսլամ մը չի հաւատար կրօնական ինչ ինչ վարդապետութիւններու որոնց կը հաւատայ Գրիստոնեայ մը. Գրիստոնէի մը կրօնա-

կան գաղափարները Հրեայիններէն տարբեր են : Այսու ամենայնիւ ասոնք իրար պիտի սիրեն իբրեւ ազգակիցներ : Ըսել է թէ մեր հասարակութիւնը կրօնային և արեւակցական տարբերութիւնները մէկ կողմ դնելով յիշելու են թէ Ֆէ Հայրենիքի կը պատկանին իրենք : Եւ որովհետեւ մէկ հայրենիքի մէջ կը բնակին, անոնց թաղաւորը մէկ, շահերը մէկ, բարեկամները և թշնամիները մէկ պիտի ըլլան : Իսլամը իբրեւ իր ծառան պիտի չնկատէ Քրիստոնեան, և Քրիստոնեան բռնաւոր պիտի չնկատէ Իսլամը, այլ՝ ասոնք ամէնը իրար միեւնոյն Հայրենեաց զաւակները պիտի նկատեն և ամէնը մէկըմէկ իբրեւ եղբայր պիտի սիրեն ալ : Կ. պոլսոյ մէջ կատարուած ցոյցերու և հանդէսներու միջոցին մեր Իսլամ հայրենակիցներուն Քրիստոնեաներու հետ այս հիման վրայ շարժիլը տեսնել մեզ թէ՛ ուրախացուցած է թէ՛ ամոքուցած : Ուրախացուցած է, վասն զի սէրը միշտ առիթ է ուրախութեան : Ամոքուցած է, վասն զի եղբայրական սիրոյ մէջ մենք անոնցմէ ետ մնացած ենք : Անցեալ շարժութիւնը գրեցինք թէ Իսլամ երիտասարդներ յարգանք մատուցած են Հայ նահապետներու գերեզմաններուն : Դարձեալ կարգացինք թէ տեղ մը մեր Իսլամ ազգակիցները իրենց իմամին հետ Հայոց եկեղեցին դադով Հայերուն և անոնց քահանաներուն սէր և եղբայրութիւն ցուցած են : Եւ, թէ՛ Պատրիարքարանի առջև, թէ՛ Մայրաքաղաքի կազմիներուն և հրապարակներուն մէջ բանախօսող Իսլամներ իրենց բանախօսութիւններուն մէջ միեւնոյն եղբայրական հոգին կը չեղտնէ : Ինչ զարմանալի և ինչ փառաւոր փոփոխութիւն : Արդարեւ այս զգացումներուն ըստ ամենայնի գործադրուիլը մեր Հայրենիքին ի կեանս վերածուելուն պատճառ պիտի ըլլայ : Այս ազնիւ զգացումը պիտի կառավարէ ազատութիւնը . անցեալին անհաճոյ յիշատակները պիտի մոռցնէ, միտքն մեծ ազգ մը պիտի ստեղծէ, մեզ պիտի մղէ իրարու պակասութիւններու ներքի, իրարու առաքինութիւններէն օգտուելու ճամբայ պիտի բանայ, կրօնային մոլեռանդութեան կնճիռները պիտի հարթէ, և պիտի առնէ առաջը արտաքին կամ ներքին ամէն տեսակ վտանգներու, որոնք կրնան սպառնալ սոյն նոր կացութեան :

Եղբայրութեան այս զգացումը ո՛չ սպաքէն մեր Տէրոյ Յիսուս Քրիստոսի մեզի տուած ամէնէն մեծ պատուէրն է . «Մէկըմէկ սիրէք, ինչպէս ես ձեզ սիրեցի :» «Բայց ես ձեզի կ'ըսեմ, Սիրեցէք ձեր թշնամիները, որհնեցէք ձեզ անիծողները . առ զօրք ըրէք անոնց համար որ ձեզ կը չարչրկեն ու

կը հալածեն :» «Եղբայրսիրութեան մէջ իրարու վրայ գործակից եղէք, պատուելու մէջ իրարմէ անցէք :»

Հոս մեր նուիրական պարտքն է ազգակցութեան սոյն նոր նշանակութիւնը ընդհանրացնել և աշխատիլ որ եղբայրական այս զգացումը արծարծուի :

Բայց այս առթիւ ուշ դնենք սա կէտին . այսինքն իրարու յոռի ընթացքներէն չազդուիլ : Անցեալ օր Իսլամ երիտասարդ մը Բերա խօսած մէկ ուղերձին մէջ ցաւ յայտնած է թէ շատ հայրենակիցներ կազինոներու մէջ կը խմեն և կը գինովնան : Կեցցէ : Ահա, պէտք է որ այսպէս ըլլայ : Այս նոր եղբայրակցութեան առթիւ արքեպիսկոպոսիտը, յիշոցները, հայհոյութիւնները, խաղամուլութիւնը և նման վատ շատ ունակութիւններ, որոնք մեր մէջ ընդհանրացած են, պէտք է որ վտարուին : Հաւատանք թէ անկեղծ սէրը, մարդկային ընկերութիւնը մաքրող ամէնէն ազդու ոյժն է :
Յ. Գ. Գ.

ՕՐՈՒԱՆ ՈՂԻՆ

Հ. Մ. Ա.

ԱՄԵՆՈՒՆ ծանօթ են ամառնային տօթագին օրուան մը ազգեցութիւնները : Օղը ծանր է և ճնշող : Դաշտեր ու լեռներ տխուր տեսարան մը կը պարզեն փոշիով ծանրաբեռնուած օդի մը մշուշին մէջ : Մարդիկ հեղզ են և աշխատելու անտրամադիր : Անգործութիւնն սփոփարար հանգիստ մը չտար : Վհատութեան զգացում մը կը տիրէ բոլոր զգայարաններուն : Յանկարծ կը փոխուի օդը : Զօրաւոր հով մը կ'ելլէ հիւսիսէն, և կը քշէ կը տանի տաքը և մշուշը : Գոյներ և ուրուագիծեր մօտէն ու հեռուէն յատակ ու գեղեցիկ կ'երևին մաքրուած արեալոյսին մէջ : Մարդիկ կը թօթափեն իրենց թմբիլը՝ իրենց երակներուն մէջ կեանքի նոր հոսում մը զգալով : Աշխատութեան հրաւէրը արթննալ և պատրաստ կը գտնէ զանոնք գործունէութեան նոր պաշար վատնելու :

Ազգերու ընկերական և քաղաքական կեանքին մէջ մթնոլորտական այսպիսի պայմաններու և առնոց հետեանքներուն ճշտիւ համապատասխանող հանգիստութիւններ կը գտնենք : Երկիր մը թմբեցուցիչ ազգեցութիւններէ պարուրուած կը թուի պահ մը : Մարդիկ թուլցած են բարոյապէս և ընկերականապէս, մինչ քաղաքականապէս անոյցս և անտարբեր են : Յանկարծ, թէ և այդ երեւոյթ է լոկ, և իսկապէս անզգալի աստիճաններով, փոփոխութիւն մը կու գայ կազդուրիչ սիւրբ մը նման :

Հեղեղութիւնը տեղի կու տայ գործունէութեան ,
 և նոր կեանք մը կ'որգեորէ միլիոնաւորներու սիրտերը ուր դեռ քիչ առաջ հազիւ նշոյլ կար կենդանութեան : Ընկերական և քաղաքական այսպիսի վիճակ էր այն , որու մէջէն անցաւ Թուրքիոյ ժողովուրդը Սահմանադրութեան երկու չափաթ առաջ վերահաստատումէն ի վեր : Այն պահուն , երբ Ն. Կ. Վեհափառութիւնը կը պատրաստէր իր բարերար հրովարտակը , քիչեր կ'երագէին , եթէ երբեք կար երագող , թէ սահմանադրական ազատութեան օրը այսքան մօտ էր : Երբ փոփոխութիւնը եկաւ , երագ թուեցաւ . բայց հիմա որ իրականութիւն և փառաւոր իրականութիւն է , Թուրքիոյ ժողովուրդը նոր կեանքի մը խլրտումը կ'զգայ : Ինչպէս օրիորդ մը ըսաւ երբ օրաթերթի մը մէջ մահազգ մը նշմարեց , « Ի՞նչպէս կրնայ մէկը մեռնիլ այսպիսի օրեր » : Սակայն նորապարզ և ազատութեան կազդուրիչ ազդեցութիւնը ֆիզիքականին հասաւ թէ ոչ , Օսմ. Պետութեան բոլոր բնակիչներուն ներքին կեանքը յուզեց : Անոնք կ'զգան հիմա թէ երկար գիշերութեան մութ ու ահաբեկիչ ժամերը անցած են , թէ պայծառ և սիրտ խալտացնող արեւը կը ծագի Արեւելեան բլուրներուն վերեւ : Արթնալու կը տեսնեն թէ փառաւոր երկիրը , որու մէջ կ'ապրին , իրենցն է ամբողջովին և թէ ալեւս որսարան պիտի չըլլայ տեղացի ստահակներու , ոչ ալ աւար՝ օտար աւազակներու իրենցն է , այո . անոր հարստութիւնը , անոր զեղեցկութիւնը , անոր պատմական տեսարանները և յիշատակարանները , անհամար կարելիութիւնները , անոր սուրբ ու նուիրագործուած ազօթատեղիները , անոր զպրօցները , անոր տունները — այս ամէնը — գիտեն մարդիկ վերջապէս թէ իրենցն են և իրենք պիտի զարգացնեն , խնամեն և պաշտպանեն : Դարձեալ , կ'զգան մարդիկ , ինչպէս ոչ երբեք կ'զգային առաջ , իրենց ազգային կեանքին մէջ պահուած զօրութիւններ , որոնք նոր գործունէութիւններու պիտի յատկացունին : Բայց ի՞նչ ըլլալու են այս գործունէութիւնները : Այս պարտի ըլլալ ներկայ հարցումը Թուրքիոյ բոլոր լրջամիտ մարդոց համար : Ասոր պատասխանէն և կիրարկութենէն կախում պիտի ունենայ երկրին ապագան : Եթէ ներկայ փոփոխութիւնը կը նշանակէ լոկ հինը բեկանել , որպէս զի գործնականապէս հին գիծերու վրայ նոր կարգաւորում մը ըլլայ , կըրնանք փութով ամէն յոյս լքանել : Բայց մեր հաւատքը զօրաւոր է և կը հաւատանք թէ Թուրքիոյ ժողովուրդը վերջապէս տէր եղաւ իր ունեւորին : Համբերութեան , անսահման համբերութեան

թեան պէտք կայ : Բայց թող միշտ միտք պահուի թէ , մինչ բարեսէր Վեհապետին հրովարտակը խոստումը կը պարունակէ և Սահմանադրութիւնն ալ ճամբան ցոյց կու տայ , ժողովրդին կ'իյնայ այս ազատութիւնը ի գլուխ հանել ոչ թէ մէկ օրուան մէջ , այլ տարիներու և սերունդներու աշխատանքով : Օրուան ոգին գործունէութիւն կը պահանջէ , բայց գործունէութիւն մը որ չսանձուի ու չառաջնորդուի՝ ենթակայ է անհուն վնաս գործելու : Յոռետեսներու և չնականներու համակիր չենք մենք : Ձեռք ուզեր ուրախ ու երջանիկ ժողովրդի մը խանդավառութիւնը պաղեցնել խոսքով կամ գործով : Սակայն կը հաւատանք թէ Օսմանեան մամուլին պարտականութիւնն է բարեկարգութեան շարժման մէջ իր դերը կատարել պահպանողական շաւիղներու առաջնորդելով զայն : Զգուշութեան , հեռատեսութեան ոգին բազմալու է ամէն խորհուրդներու մէջ , և զէպ յառաջ շարժումը յախուան ըլլալու է , այլ յամր և անդու : Այս նոր օրուան բանալին ըլլալու է չլինել և ոչ քանգել , և ամէն մտքի մէջ գլխաւոր հարցը սա ըլլալու է թէ այսօր ամուր հիմեր ի՞նչպէս դրուելու են այն շէնքին համար որ վաղը պիտի մնայ : Սահմանադրութիւնն ալ , Վեհապետին պարգևը և ժողովրդային իրաւունքներու սուրբ վաւերագիրը , ազգը բազկացնող անհատներու և հասարակութիւններու միակ երաշխաւորութիւնն է : Իր հիմնական սկզբունքը երեսփոխանական կառավարութիւն է , բայց իր մեթոտը օրէնք է : Ուստի եթէ անհատ մը կամ անհատներու խումբ մը ուզէ իր կամքը յառաջ քաշել սահմանադրական օրէնքով ուրոշուածէն տարբեր միջոցով , ազգային ազատութեան այդ անգին վաւերագրին ոգին կը բռնաբարուի : Այսպիսի թերութիւններ ամէն երկրի մէջ կը գործունին ջղադրգոնութեամբ , բայց եթէ թող տրուի որ ընդհանրապէս , ոչ մէկ Սահմանադրութիւն կրնայ տոկալ : Պիտի իյնայ ի հարկէ , և ուրիշ բան մը պիտի յաջորդէ անոր : Պէտք է որ ժողովրդին ձայնը լսուի և մամուլ մէջ ու բնի վրայ ազատօրէն խօսելու իրաւունքը պաշտպանուի : Սակայն ժողովրդի մը կամքին գործադրութիւնը սահմանադրական կառավարութեան մը տակ իր օրինաւոր ձեւիցայոցիւններու յետոյք ըլլալու է : Ապա թէ ոչ՝ կարգի կանոնի տեղ քառս կը տիրէ և ժողովրդին ձայնը խուժանի գոռումին կը փոխուի :

Օրուան ոգին , ինչպէս բացատրեցինք , կը պահանջէ զգուշութիւն , հեռատեսութիւն և կարգի կանոնի յարգանք : Բայց բան մը ևս կը պահանջէ , և այդ բանն է հայրենասիրութիւն : Այն մարդը որ

կ'աշխատի իր անձնական շահերն աւելցնել հայ-
րենասէր ձեռնադրով, կամ աժան ժողովրդականու-
թիւն կը փնտռէ կեղծ հայրենասիրութեամբ, ամե-
նալատ տեսակէ կեղծաւոր է: Զուրկ է պատուոյ
ղգայումէ, որու կորուստը մարդկային ստորնաց-
ման ամէնէն ստորին աստիճանը կը նշանակէ:
Միւս կողմէ ճշմարիտ հայրենասէրը բնաւ իր վրայ
չխորհիր: Սէրը զայն իր երկրին կը կապէ, և պա-
տիւը միշտ արթուն կը հսկէ: Բնաւ չպարծիր այն
բաներուն վրայ զորոնք պատրաստ է ընել իր
երկրին համար, այլ միշտ առանց վարանելու և
անյողզող կը կատարէ ինչ որ կը պահանջեն իր
երկրին բարձրագոյն շահերը: Պատրաստ է անոր
փառքին լոյսին մէջ կորսուիլ: Ոչ թէ ինքզինք
մտածել, այլ Վեհապետը, երկիր և ազգ մէկ դա-
ւանիլ — ահա հայրենասիրութիւնը:

ՆՈՐ ԵՐԳԱՐԱՆՆԸ. Վաղուց հետէ ակնկալուած
և շատ զգալի պէտք մը դար-
ձած երգարանը վերջապէս պատրաստ է և ընդ
հուպ պիտի գործածուի շատ տուներու, գլխօրոյն-
րու և եկեղեցիներու մէջ: Իրական գոհունակու-
թեան առիթ է այս: Գիտենք թէ այս նոր հրա-
տարակութիւնը, որ հին երգարանն է ամբողջովին
նոր յաւելուածով և որ երգերու ամբողջ հաւաքա-
ծոյին մէկ չորրորդէն աւելին կը պարունակէ, մեծ
հետաքրքրութիւն պիտի չարժէ և իր վրայ պիտի
հրաւրէ բնականապէս մանրակրկիտ և նրբազէտ
քննադատութիւն մը, որու արժանանալու բարե-
բախտութիւնը չլիճակիր ուէ սովորական դիրքի:
Ար. Գիրքէն ետքը երգարանն է մասնաւոր իմաս-
տով մը հանրային սեփականութիւն, և երգարանը
գործածող ամէն անհատ կ'զգայ թէ որչափ ուրիշ-
ներ իրաւունք ունին զայն սեփականելու, նոյն-
չափ ալ ինք ունի: Այս է պատճառն համարձակ այն
բանադատութեան որու առիթ կ'ընծայէ երգարանի
ամէն նոր հրատարակութիւն և որ շատ անգամ
վերագրելի է խորարմատ նախանձայուղութեան
և ոչ դեռ ու բծախնդիր արամադրութեան: Բայց
կը խոստովանինք թէ, մինչ մամուլէն նոր ելած
սա երգարանը կը դիտենք, հրապարակային և ըն-
տանեկան երկրպագութեան յատկացուած այսպիսի
կարեւոր գործի մը բոլոր մանրամասնութիւններուն
նկատմամբ խոստապահանջ ըլլալու բնական հակա-
միտութիւնը տեղի կու տայ անկեղծ խանդավա-
ռութեան մը առջև, որով կը համակուինք սոյն
հրատարակութեան վեհ նպատակը միտք բերելով:
Այդ նպատակն է երաժշտութեան և բանաստեղ-
ծութեան միջոցով ամէնէն աղնիւ յոյզերը արթնցնել

մարդկային սիրտերու մէջ, բարձրագոյն մարդկու-
թեան մը հրաւիրել զմարդիկ, Աստուծոյ և մար-
դոց հանդէպ իրենց սէրը յուզել և մաքրութեան,
խաղաղութեան և ուրախութեան կեանքի մը հրա-
ւիրել զանոնք: Իմացական և զրական ամենաբարձր
չափանիշերու նայելով անշուշտ կարգ մը երգեր
թերի պիտի գտնուին: Բայց ճշմարիտ փորձը ա-
նոնց սրտի և կեանքի ազդող զօրութիւնն է: Այդ
փորձին ենթարկուելու են նոր երգերը, և ոչ ոք
կրնայ ճշտիւ դատել անոնց իրական արժանիքը ա-
ռանց նախապէս այդ փորձը կիրարկելու: Միևնոյն
ժամանակ ներշնչիչ է յիշել թէ սոյն էջերուն վրայ
կը գտնուին Գրիստոնեայ եկեղեցիին ընտրեալագոյն
երգերէն ոմանք, զարերու մաղով մաղուած, և
ասոնց աննշաններէն չեն ներսէս Ծնորհալիի և
ուրիշներու պատուական շարականները: Հայերէն
լեզուն, առանց տաղաչափութեան կանոններուն
դէմ գործելու, արեւմտեան երաժշտութեան յար-
մարցնելու դժուարութիւնը քաջայայտ է ամէն ա-
նոնց որոնք փորձեր ըրած են այդ մասին: Արդա-
րեւ կարելի չէ ամբողջովին յաղթել դժուարութեան,
վասն զի երաժշտական չեչոը և բառերուն բնական
չեչոը չեն կրնար միշտ իրարու յարմարիլ: Ուր որ
այս դժուարութիւնը ներկայանայ, հարկ կ'ըլլայ
մին կամ միւսը եթէ ոչ զոհել, գէթ չափաւորել:
Վեճաբանութեան լաւ նիւթ կրնայ ըլլալ սա խն-
դիրը թէ արդեօք երբեք պէ՞տք է լեզուն երաժշ-
տութեան զոհել: Անտարակոյս գրական մարդոց
ընդհանուր դատողութիւնը սա պիտի ըլլայ թէ լե-
զուն որ պատմական աճում ունի՝ բռնադատուելու
չէ իրեն անյարմար երաժշտական կաղապարի մը
մէջ պարփակուիլ: Շահեկան բան մը պիտի ըլլայ,
եթէ մեր երաժիշտ մասնագէտները ձեռնարկէին
արեւմտեան և արեւելեան երաժշտութեան հիմնա-
կան տարբերութիւնները բացատրել տաղաչափու-
թեան նկատմամբ: Կը կարծենք թէ այդպիսի ձեռ-
նարկի մը մէկ հետեանքը պիտի ըլլայ բուն լեզուն
յարմարցուած երաժշտական ինքնատիպ եղանակ-
ներու յօրինումը քաջարեւել: Նորատիպ երգա-
րանին մէջ դիտենք թէ շատ հոգ տարուած է
չեչափ անպատեհութիւններ ըստ կարելոյն վերցը-
նելու և թէ ամէն ջանք եղած է գիրքին երաժշ-
տական հանգամանքը բարձրացնելու: Ոչ ոք
արամադիր պիտի ըլլայ ուրանալու թէ այդ ար-
դիւնքը ձեռք բերուած է, և վստահ ենք թէ ա-
սոր համար արժանաւոր պատիւ պիտի ընծայուի
Տաղեան Արշակ էֆ.ի, որ երաժշտական քննադա-
տի դեր խաղացած է և ըստ մեր անձնական ծա-
նոթութեան շատ ժամանակ և խղճամբիտ ուշադ-

րուծիւն նուիրած է այս գործին : Թէև շատեր իրենց թելադրութիւններով և անձնական աշխատութեամբ նպաստած են այս երգարանին պատրաստութեան , պատշաճ կը թուի մասնաւոր շնորհակալութիւն յայտնել Վեր. Տր. Կրինի , որ զայն կարգաւորելու և հրատարակելու յետին ծայր դժուարին գործին զլիաւոր պատասխանատուութիւնը ստանձնեց : Նկատելով անոր անվիճելի հմտութիւնը Հայկեցուի և խանդն ու եռանդը Քրիստոսի Եկեղեցիին ծառայելու , յոյժ կը վալլէր արգարե որ այս կարեւոր գործը պսակն հանդիսանար ծառայութիւններուն զորոնք Տր. Կրին այս երկրի մարդոց մատուցած է իր երկար ու առողջ կեանքով :

Որովհետև երգերու մեծամասնութեան հեղինակներուն և թարգմանիչներուն անունները նշանակուած են , գիրքին էջերուն վրայ ակնարկ մը նետողը հաւանօրէն պիտի զարմանայ թարգմանութիւններուն շատութեան համար : Առաջին ակնարկով թելադրուածէն աւելի պատճառ կայ սոյն իրողութեան համար : Նախ , Քրիստոնէական հաւատքի երգերը Ընդհանրական Եկեղեցիին կը պատկանին և ամէն դարու մէջ ազատօրէն գործածուած են առանց ցեղ և երկիր նկատելու , այնպէս որ ամէն տիպար երգարանի մէջ մեծ է թարգմանութիւններու համեմատութիւնը : Երկրորդ , ունէ երկրի համար երկար ժամանակ պէտք է որ կարենայ իր բաժինը ընծայել աշխարհի մնայուն երգերուն : Մեզի ծանօթ ամէնէն գեղեցիկ երգերէն ոմանք , Հայ Եկեղեցւոյ մեծ երգագիրներուն հոգեւորական տաղերէն սկսեալ մինչև մեր օրերու Հայ զրոյններուն երգերը , պարտին մնայուն տեղ մը ունենալ , և կը հաւատանք թէ յարմար ժամանակին պիտի ունենան , Ընդհանրական Եկեղեցւոյ հոգեւոր երգերուն մէջ : Առանց երբեք ստուեր ածելու Տր. Իլայաս Րիկի և ուրիշներու ծառայութիւններուն վրայ , որոնց հաւատարիմ և ստէպ գեղեցիկ թարգմանութիւնները ճոխացուցած են երգարանը , պատշաճ և ներելի է մասնաւոր պարծանքով մատնանիչ ընել այն երգերը որոնք այս երկրի արտադրութիւն են : Տիկին Շ. Հ. Շմաւոնեան հեղինակած է ինը երգ և Վեր. Մարտիրոս Շմաւոնեան եօթը : Անստորագիր երգերէն ալ կարեւոր մաս մը հաւանօրէն վերագրելի է տեղացի հեղինակներու որոնց անունները կորսուած են :

Յառաջադանէն կը հասկցուի թէ հին երգերուն 175ը թողուած են և ամբողջովին նոր 113 երգ լսելցուած , բայց ի հետեւեալ եօթը շարականներէն ,

ամէնը իրենց եղանակներով . Առաւօտ Լուսոյ , Լոյս , Արարիչ Լուսոյ , Լուսաւորեա , Տարածեալ , Նորատեղեկալ , Սիրվելի Որդիք , Նորոգող : Համագումար 424 երգ : Թէ գիրքը մեծապէս ճոխացած է եղանակներով յայտնի է սա իրողութիւնն որ մէն մի երգ իր ուրոյն եղանակն ունի , մինչև գեո հին երգարանին մէջ մէկ եղանակը մէկ քանի երգի կը ծառայէր : Նոր մէկ հանգամանքն է մէն մի երգի կցել Սբ. Գրոց համար մը , որու վրայ հիմնուած է երգը : Երգերուն յաջորդաբար թուագրումը , Սբ. Գրոց համարներու ցանկերը գիրքերու և զուգահեռութեան կարգով , ընդհանուր և մասնաւոր նիւթերու ցանկերը , և երգերու առաջին սովորական տողերը ամէն կարելի դիւրութիւն կ'ընծայեն : Գալով տպագրութեան , կը բաւէ ըսել թէ երգարանը Մատթէոսեան տպարանէն է , ինչ որ հաւաստիք է թէ տպագրութիւնն ընտիր է և ճաշակ կը փայլի ամէն մանրամասնութեան մէջ , տառերէն սկսեալ մինչև գիրքին կազմը :

Երբ տարիներ ետքը երգարանի նոր հրատարակութիւն մը հարկ ըլլայ , անտարակոյս պատեհութիւն պիտի ըլլայ շատ բարեփոխումներ ընելու : Սակայն երգարանին այս հրատարակութեան համար Աւետիքի իր շնորհաւորութիւնները կը մատուցանէ հրատարակիչներուն և կը մաղթէ որ լիովին կատարուի իրենց փափաքը կրօնական երաժշտութեամբ հրապարակային երկրպագութիւնը ճոխացնելու և մարդոց հոգեւորութիւնը աւելցնելու :

Հ. Մ. Ա. Ի. Ե.

ԳՐԱԲՆՆՈՒԹԵԱՆ և լրեստութեան մղձաւանջներուն բարձրագոյն գրիչներու և բերաններու կապանքները խորտակուեցան և յանկարծ անօրինակ տեսարաններ պարզուեցան յախուռն քննադատութիւններու , ոչ միշտ լիովին անիրաւ անշուշտ , բայց բուռն և անհամբեր և յաճախ չափազանցուած : Անբնական չէր այս ձնշման այսքան տարիներէ ետքը անհատական դատողութեան իրաւունքի ազատ կիրարկումը իր առաջին քայլերուն մէջ զերծ պիտի չըլլար դայթուսներէ : Եւ յայտնի գեղծումներ նշաւակելու բորբ եռանդը աննշմար պիտի թողուր մատուցուած ոչ նուազ յայտնի իրական ծառայութիւններ Սյուպէս եղած է միշտ և ամէն տեղ : Ահա այս իսկ պատճառով մասնաւորապէս յարգի և կազդուրի են զգաստութեան և արդարասիրութեան ձայները որոնք կը բարձրանան յարձակումներու այս թոհուբոհի մէջ : Սյու կարգէն է մեր մեծայարգ պաշտօնակցին Բեյ-ճանիւնի անցեալ հինգշաբթի օրուան

խմբագրականը, որով ձեռնարկեց ի վեր հանել նախորդ Պատրիարք Օրմանեան Սրբազանի պաշտօնավարութեան լաւ և յոռի կողմերը:

Մեր պաշտօնակիցը նախ կ'ըսէ թէ Օրմանեան Սրբազան «իր Իտալական կրթութենէն սպասուած ձկութիւնն ու ձարպիկութիւնը չցուցուց փոփոխուած պարագաներուն առջև: . . . Ազատութեան աւետիսն աւնելուն պէս չհասաւ կացութեան բարձրութեանը,» և չնոյնացաւ նոր շարժումին հետ «սրտանց գոհանալու համար Աստուծոյ որ Ն. Կ. Վեհափառութեան ձեռամբ Ազատութիւն կը շնորհէր այս տառապեալ երկրին և մեր հարստահարեալ ազգին»: Բայց կը ներկայացնէ զայս իբրեւ վերջին կաթիլը որով կը զեղնէ արդէն լեցուն գաւաթը: Կ'ըսէ թէ ան զոհն է իր սխալներուն և ուրիշներու սխալներուն, զոր օրինակ իր ազգականներուն, պարագաներուն և իր շուրջ յաճողներուն, որոնք իր անուշով զեղծան և երեսի վրայ թողուցին ազգին գործերը: Զոհն է նաև այնպիսի պարագաներու որոնք իր կարողութենէն վեր էին: Հոս կը յիշէ Երուսաղէմի հաշիւները քննելու համար վարչութեան կողմէ տրուած որոշումը, որով Ղեկնիչ Վրդ. մայրաքաղաքս բերուեցաւ և որով անոր ու Երեցեան Սրբազանին համակիրները բնականապէս Պատրիարքին դէմ ելան, թէ ան օրէնքի և իրաւունքի հակառակ բան մը չըրաւ՝ այդ հաշիւը պահանջելով: Կը յիշէ նաև Օրմանեանի դէմ Ոստիկանութեան նախորդ նախարարին և Մէհմէտ Ալի պէյի սխերիմ թշնամութիւնը որմէ կը տուժէր ազգը: Կը յիշէ Եւրոպայի Հայ քոմիթէիներու ծայրայեղութիւնները որոնք կու գային խանգարել Բ. Դրան հետ հազիւ հազ հաստատուած բարեօք յարաբերութիւնները և ի սպառ ապարդիւնութեան դատապարտել Պատրիարքին ջանքերը: Այդ պարագաներուն մէջ անոր կը մնար հրաժարիլ միայն, և հրաժարման ցոյցեր ըրաւ արդարեւ, բայց հաւատացող չկար:

Միւս կողմէ կ'ըսէ. «Պէտք է մոռնանք որ տառապեալ դաւաճներուն նպաստ հասցնելու համար հաստատուած սնտուկը իր օրով անօրինակ կերպով արդիւնաւորուեցաւ»: «Ըսին թէ Օրմանեան զրամ հաւաքեց և հաշիւ չտուաւ ազգին: Ընդհակառակն, հաշիւներն յոյժ կանոնաւոր տոմարներու մէջ, արձանագրած է, ազգին ամէնէն պատուաւոր սեղանաւորներէն ու վաճառականներէն կազմուած Նպաստից Սնտուկին խնամակալութեան առջև»: «Իրաւ է որ Օրմանեան տոհմաշահութիւն ունեցաւ, բայց բնաւ չեմ հաւատար որ Ազգին մէկ զրամը խորեց: Արդարեւ ինք հարուստ

է այսօր, որովհետեւ իր 12 տարուան պաշտօնը խելացի և հաշուազէտ կերպով շահագործեց»: «Հարկ է նաև խոստովանիլ թէ Օրմանեան վերին աստիճանի ընկերային մարդ էր, ընտանեկան անթերի և անստգիւտ կեանք մը ունէր, և իր անձնական բարոյականն սնաղարտ մնաց, Բերայի ամէնէն եռուղեւ կեդրոնին մէջ բնակելուն հակառակ»: Ապա կը թուէ այլեայլ ծառայութիւնները, գործը ազգին մատուց Օրմանեան, երթալով ուր որ պարտականութիւնը կոչեց զինք յորմէհետէ թողուց Հոռմայ Եկեղեցին և Ազգ. Եկեղեցւոյ ծոյր մտաւ Տ. Ներսէս Պատրիարքի օրով, ասկէ իբր 30 տարի առաջ: Կը յիշեցնէ անոր պատրիարքութեան օրերուն յատուկ Բէժիմին արտասովոր խստութիւնը որով կրնան լուսարանուիլ անոր վերագրուած շատ թերութիւններ: Կը յիշէ անօրինակ գործունէութիւնը և մեթոտիկ ու ամենաբաւ աշխատասիրութիւնը, որով ամէն գործի կը հասնէր, ապա չեցնելով ժողովականները և ապշելով ու մոլորելով ինք ևս իր ընդունակութենէն, մինչև որ բերուեցաւ գրեթէ հաւատալ թէ ինք է ամէն ինչ — պատրիարք, պատրիարքարան, ևն. — և ի վերջոյ սկսաւ հակասահմանադրական և անձնիշխան պատրիարքի մը հովեր ստանալ: Յաւելով որ այսքան օժտեալ, կարող ու խոստամալից եկեղեցական մը այսքան նսեմ վախճան մը կ'ունենայ, կը մաղթէ որ հանրային կարծիքը աւելի արդարութեամբ դատէ զայն երբ իր հաշիւները մատուցանէ Ազգին ընտրեալ ներկայացուցիչներուն:

— Զգաստութեան ու խոհեմութեան ուրիշ նուագ մը կը հնչեցնէ խելայեղութեան և արեւոմանքի այս օրերուն մէջ Օսմ. Միութեան և Յատաշղիմութեան Ընկերութիւնը, յորդորելով և երբեմն իսկ պաղատելով որ ցուցարարներ վերջ տան իրենց հանդիսական պտոյաներուն և իրենց անհաշիւ ու ծայրայեղ յայտարարութիւններուն: Փառք Աստուծոյ, նորապարզ և ազատութեան առաջին շարժումն լուրերուն հետ վերջ գտան ցոյցերը: Բայց դեռ պէտք կայ չափաւորութեան և չըճալեցութեան խրատներու: Ոմանք կը յաւակնին մինչև իսկ Կառավարութեան դաս տալ թէ՛ ի՞նչ է անոր պարտականութիւնը այս կամ այն պարագային մէջ, այս կամ այն անձին կամ դէպքին նկատմամբ: Ծայրայեղութիւն է այս և տկարամտութիւն յաճախ: Փափուկ այս չըճանին մէջ լրջութիւն և համբերութիւն ամէն հայրենասէրի էական պարտաւորութիւնը կը կազմեն: Այս կէտին վրայ կը ծանրանան ամէն լրջամիտ հայրենասէրներ և կը բաղձան որ անպատասխանատու ան-

հատներ յախուռն դիտողութիւններ չընեն ասոր անոր դէմ, տարուելով իրենց անձնական հակա-կրօնական կամ անցեալ հաշիւներ մաքրելու մո-լուցքէն : Գաղափարները տարափոխիկ են, և ան-կաշկանդ յայտնուած կարծիքներ կրնան շուտ նա-խապաշարել ուրիշներ : Քանի որ ստուգելու, քն-նելու համբերութիւն ու սովորութիւն չկայ դեռ, վտանգ կայ որ մաքուր ու անմեղ անուններ յա-նիրաւի արատաւորութիւն ու պախարակութիւն : Երբ Օսմ. զատարանները միանգամ վերակազմութիւն նոր գրութեան տակ, անշուշտ այս յախուռն յարձա-կուններու անտեղութիւնը պիտի զգացուի, վասն զի ամբաստանականները առիթ պիտի ունենան օրէնքի դիմելու իրենց պատուին պաշտպանման համար և զրպարտիչները պիտի պատժուին ըստ արժանւոյն : Ազատութեան այս երջանկաբեր օրուան մէջ, ուր սէր, եղբայրութիւն, հաւասարութիւն և միութե-թիւն կը հռչակուի ամէն կողմ, ախմարի գործ է անխոհեմութեամբ կամ կանխամտածութեամբ այն-պիսի բաներ ընել, որոնք ատելութիւն, անհաշ-տութիւն և նախանձ կրնան գրգռել միայն : Հարկ է միտք բերել թէ շատեր կան չարամիտ, որոնք կը ցանկան հին օրերու վարչութեան վերադարձին, որպէս զի անխռով ու հեշտեալ յղիւնքն անիրաւ վաստակներով և անմեղներու հարստութիւնը կապ-տելով : Ի՞նչպէս ուրեմն ծառայած պիտի ըլլանք այդպիսիներու, երբ ուէ արարքով վթարուի եղ-բայրակցութեան նորափոխիթ ծաղիկը և խռովու-թիւն ու անհամաձայնութիւն ծագին Օսմ. մեծ հայ-րենիքը կազմող ալազան ցեղերուն միջև, որոնք իրենց ինքնուրոյն գոյութիւնը պահելու համար, փոխանակ իրարու դէմ խուլ պայքար մը մղել հար-կադրուած ըլլալու, կ'ողջունեն անա եղբայրու-թեան և հաւասարութեան պայծառ արեւը : Ո՛հ, այդ արեւը. թող թափանցէ իր կենսաբաշխ շո-ղերը ամէն սրտի մէջ և ջնջէ ամէն անձան զգա-ցում : Զգուշանանք, սիրելի ընթերցողներ, ուէ արարքով դժուարացնել կամ կասեցնել խաղա-ղութեան և ընդհանուր եղբայրակցութեան այս անակնկալ հոսանքը :

—Օրաթերթերը մանրամասնօրէն նկարագրեցին յարգանքի այն աննման արտայայտութիւնները որոնք երկուշաբթի տեղի ունեցան 95ի, 96ի և մինչև վերջին օրերու Հայ նահատակներուն ի յի-շատակ : Հայ ժողովուրդը և թուրք հայրենասէրներ սիրով ընդգրկեցին Բէ-պաշի-պաշի գեղեցիկ առաջար-կը արի մեռելներուն հաւաքական այս վսեմ պա-տիւր մատուցանելու : Անկարելի է երկու տողով գաղափար մը տալ այն յաջողութեան վրայ որով

գործադրուեցաւ այս ազնիւ գաղափարը : Մաղ-թելի է միայն որ պատուական Հայ ժողովուրդը աչքէ չվրկայնէ այս հանդէսին բարոյականը, այն է՝ յաւերժացնել մեծ մեռելներուն յիշատակը, ա-նոնց նման հաւատարիմ մնալով պարտականու-թեան և խղճի ձայնին :

ՆԵՐՔԻՆ ԿԵԱՆՔ

Ն ԵՐԿԱՅ Գարուս Քրիստոնէութիւնը մեռած է բաղդատմամբ անոր որ պէտք էր ըլ-լալ : Երբ Արևմուտք կը բնակէի, մեր հորերը ա-մէնն ալ շատ ցած փորուեցան, և երբ երաշտու-թիւն եկաւ, ջուրը ցամքեցաւ : Այն ատեն մարդ իջեցուցինք հորը որ նաւելի խորունկցնէ զայն, և քիչ յետոյ ջուր ելաւ առաջին հորէն շատ ցածը : Բայց երբ անձրեւ երկար ատեն չեկաւ, այս հորն ալ ցամքեցաւ : Այն ատեն մարդը երրորդ անգամ զրկուեցաւ փորելու, փորելու, մինչև որ վերջա-պէս հասաւ կենդանի ջուրի աղբիւրներուն, որոնք ըղիւցին մշտնջենապէս, և որոնց ազդել կարող է երաշտութիւնը : Շատեր կը խորհին թէ դարձէն ետքը կրօնքը պիտի հոգայ ինքզինք : Եթէ ան-գամ մը ձեռք բերուի այն ջուրը, միշտ պիտի զրա-նուի բաւական ջուր : Կան ամբողջ եկեղեցիներ, որոնց կրօնքը քանի մը ոտք միայն ունի խորու-թիւն : Յորքան հեղեղները առատ ըլլան, այս բա-ւական կրնայ ըլլալ, բայց եթէ անոնք յաճախ չիջ-նան, հորերը կը ցամքին : Այսպէս չըլլա՞յ ձեզի : Խորունկացե՛ք հորը շարունակ մինչև որ ձեր ներ-սիզին ըղիւս այն կենդանի ջուրը որ Աստուծոյ ա-թոռին ներքեւէն կը հոսի : Մի ապաւինի՛ք չնորհաց հեղեղին : Գո՛հ մի ըլլաք մինչև որ դեռը բուն ձեր հոգիներուն մէջ ըլլայ :

Մենք պարտիմք կա՛մ հետեցնել թէ այսօրուան բարեպաշտութիւնը տարբեր բան մըն է անկէ որ Քրիստոսի նպատակն էր, և կա՛մ Քրիստոս չա-փազանցութիւն խօսեցաւ : Թէ Քրիստոս այսպէս չխօսեցաւ, զիտե՛նք այն վարկեցական վերացում-ներէն որոնց փորձառու ենք, երբ կը բարձրանանք և քիչ մը կը մօտենանք այն տեղին ուր մեր իրա-ւունքն է կենալ միշտ, և կրնանք նորէն ուրա-խութեամբ վայելել մեր Հօրը սիրոյն ժպիտը : Կան ժամանակներ, երբ մեր հոգիները կը յուզուին և նոյն իսկ կենաց ծառին վրայ կը նստին և կ'երգեն թոշուներու նման :

Ո՛հ, երբ կը նայիմ արեւին վրայ և կը տեսնեմ թէ ինչե՛ր ընելու կարողութիւն ունի անիկա, երբ կը տեսնեմ թէ երաշտացած հողին վրայ կը սփռէ լուսոյ տաք և շողարձակ վերարկու մը, և թէ այդ

վերարկուին ներքե ի վեր կու գայ կեանք, կեանք, կեանք և ձոխ զեղեցկութիւն և կը շոյալէ անուշաբոյր դալարութիւն, զիտեմ թէ Արդարութեան Արեգակը ասկէ աւելի մեծ զօրութիւն ունի, միայն եթէ մարդոց կարծր, սառած և անհաւատարիմ սիրտերը անոր ճառագայթներուն բացուին:

Աստուծոյ սէրը: Ո՞վ կրնայ չտիկել անոր խորութիւնը: Մենք շուտով կը յագենանք մեղքէն: Շատ դժուար չէ յագենալ չաքարով: Մինչև իսկ հացէն ալ կը տաղտկանանք. բայց ո՞վ երբեք տաղտկացած է օրէն: Օրն ի բուն կը չնչնէր դայն. առաւօտուն, կէսօրին, դիշերը, մեր բոլոր կեանքերուն մէջ, և չենք ձանձրանար: Սէրը հոգեոյն կենսական օդն է:

Երկրաւոր ամէն հաճոյք կը յափրացնէ, բայց երբեք չենք ձանձրանար հոգեւոր հաճոյքներէ: Ո՞րքան աւելի լեցուինք անոնցով, այնքան աւելի անօթի ու ծարաւ կ'ըլլանք անոնց. և մենք ո՞րչափ աւելի ճաշակենք Աստուծոյ սէրը, այնչափ աւելի ապահով կ'ըլլանք թէ անիկա կրնայ լեցնել մեզ և մեր շուրջը գտնուիլ և միշտ խաղաղութիւն և անվախճան ուրախութիւն ըլլալ մեզի: Ինչո՞ւ չենք ծիր ծաղկի աւելի փառաւորապէս սիրոյ այս աւրեգակին ճառագայթներուն ներքե: Վասն զի մասերու բաժնեցինք զանիկա, սահմանափակեցինք զանիկա և մեր ամբողջ կեանքը անոր չնուիրեցինք: Մենք անոր կու տանք մեր կիրակիները, մեր առաւօտեան և երեկոյեան աղօթքի ժամերը, մեր անմեղութեան զգացումները և մեր անձի դատաւարութիւնը, մեր տրտմութեան և արցունքներուն ժամերը. անոր կը դիմենք նեղութեան, տըխրութեան և երկիւղներու մէջ, անոր կ'աղաղակենք կանուխ երբ մեր շուրջ պատած է մթութիւնը: Բայց զանիկա կ'արտաքսենք մեր գործունէութիւնէն, մեր հաճոյքներէն, մեր ընկերական և հանրային կեանքէն: Մեր ամէնէն պայծառ, ամէնէն հաճոյական և ամէնէն գործունեաց և ամէնէն օգտակար ժամերը կը պահենք մեր անձերուն և մեր ընկերներուն համար: Բայց մեր ապերջանիկ և անհրապոյր տրամադրութիւններով ու զգացումներով մեր խոժոռ և թթուած երեսներով և արատաւութիւն աչքերով մեր Աստուծոյն կը դիմենք: Պէշք

ԲԱՅՑ Քրիստոնեան կ'ըսէ, «Իմ կարողութիւններս կրնան տկարանալ մարմնիս տկարանալուն պատճառաւ, բայց անոնք պիտի հաւաքուին և բացուին ու աճին յաւիտեանս: Ես ինքզինքս չեմ զարգացներ քանի մը տարուան համար, այլ՝ յաւիտեական դարերու համար: Եթէ իմ տա-

ղանդս թմրի հոս, պիտի արթննայ հոս, աստղերէն անդին և պիտի շողողայ Աստուծոյ փառքին պայծառութեան մէջ: Իմ բարեկամներս, ընտանի և սիրելի, իմա ըլլալու են, և մեր սէրը զօրանալու և խորունկնալու է յյաւիտեան: Զաւակներս՝ Գերեզմանը կրնայ ծածկել զանոնք, բայց մէկ վայրկեան միայն: Անոնք չեն յաւիտեանաւանութեան շրջաններուն մէջ: Այո, ամէն ինչ որ կայ տիեզերքին մէջ՝ իմա է, և Աստուած իմա է և ես աւսորն եմ յաւիտեանս:» Պէշք

ՅՈՂՈՒԱԾԱԳԻՐՆԵՐՈՒ

ԲԱԺԻՆ

ԱՌ ՊԱՏ. Կ. ՅՈՎՀԱՆ Յ. ՍԻՆԱՆԵԱՆ

Կարգացի ձեր Բ. պատասխանը: Կարծեցի թէ պատասխանս (թիւ 20 Աւագիւտ) գոհացուցած է զձեզ, սխալեք եմ: Այս անգամ կը փափաքիմ քիչ մը աւելի մանեկ մանրամասնութեանց մէջ ծանօթ երկու կէտերուն վրայ:

1. Օտար բացատրութիւններ: Կը կրկնէք թէ որն որ, որոն որ, որոն որ, որոն որ, են. օտար, այսինքն թուրքերէն են: Ա. պատասխանիս մէջ այս մասին փափկանկատ թելադրանք մը ըրած էի, ըսելով «Շատ դիւրին բան չէ մէկ գրչի հարուածով յայտարարել թէ այս կամ այն ձեւը Հայացի կամ օտար է:» Թեւադրութիւնս չէ հասկցուեր. ուստի ինչ որ լսելեացն ըսել ուզած էի, այժմ կը ստիպէք յայտնապէս ըսել թէ վերը յիշուած ձեւերը օտար չեն: Արդարեւ դիտուած է որ զարմանալի նմանութիւն կայ թուրք կամ Հայ ինչ ինչ բացատրութիւններու մէջ: Այս նմանութիւնը, որ շատ անգամ պատահական է, կարծել տուած է ձեզի, ինչպէս և ուրիշ շատերու թէ այդ նման ձեւերը փոխ առնուած են թուրքերէն: Հայ նշանաւոր քերական մը անշուշտ այսպէս մտածողներուն կ'ուղղէ իր սա տողերը. «Շատ դիւրին մեկնութիւն մը եղած է նոր Հայերէնի մէջ դիտուած որեւիցէ Տաճկերէնի նմանութեան մը վրայ... անմիջապէս վհիւ բերել թէ Տաճկերէնէ փոխ առնուած է. այսպիսի դահալէժ վճռով չէ թէ միայն ալիւալլ աստութեան ձեւեր որ իրօք Հայերէն են, այլ և նոյն իսկ հոլովմանց ու խոնարհմանց օրէնքներ և շատ բառեր Տաճկին են նուիրուած՝ առանց անդրադոյն քննութեանց» (Քնն. Քեր. Արդի Հայերէն Լեզուի, էջ 267): Դարձեալ, «Օրէ օր բուն հին նախնեաց զրուածոց մէջ այնպիսի անակնկալ ոճեր ու դարձուածներ երևան կ'եկնին՝ որոնք զարմանք են քննիչներուն՝ մասնաւորաբար Տաճկերէնի ճիշտ նոյնութեանը համար:

Բ. Մեր Ա. յօդուածին մէջ (տես թիւ 9 Ա.Ե. Կաթիլ) նախատակ ունեցանք հաստատելու և յիշեցնելու սա իրողութիւնը — բոլորովին մոռցուած — թէ աշխարհաբար Սբ. Դիրքը եղած է ազգակ մը, որ մեծապէս սատարած է կանոնաւոր, մաքուր աշխարհաբարի մը ընդհանրացման և միանգամայն պատուական միջոց մը՝ բարոյապէս բարձրացնելու ժողովուրդը, մատչելի ընծայելով անոր մտքին՝ իր պարզ լեզուով բարոյական ճշմարտութիւններ։ Արդ ինձ կը թուի որ յօդուածին այս տեսակէտը ամէնէն աւելի շահագրգռելու էր զձեզ, կրօնի պաշտօնեայդ, դնահատելու քանի մը տասնեակ տարիներ առաջ կատարուած այդ պատուական աշխատութիւնը, արթնցնելու ձեր սրտին աչքերուն մէջ երախտագիտական բուռն զգացումներ, հորդանալու խանդավառ սուրբութեան մէջ, նուիրուած անոնց յիշատակին որոնք հեղինակը եղան ակնարկուած հսկայ ու հիմնալի գործին։ Դուք՝ անզգած այս շարժառիթներէն՝ ընդհակառակն կ'աշխատիք, զոգցես տօգնելու համար կատարուած աշխատութիւնը, գտնելու սխալներ զորս ոչ քերականութիւնը և ոչ տրամաբանութիւնը կը հաստատէ։

Ձեր այս դիրքը անակնուկի էր։

ՓԱՌՆԱԿ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ

Կը փոխանք հրապարակել Ազգ. Սահմանադրութեան կանոնները ընկերացողներուն դիտարկելու համար պահ։ Այս օրէնքներուն սահմանն դուրս ելած որեւէ պահանջ ապօրինի էր համարուի, ինչպէս նաեւ այս օրէնքներուն դէմ խօսելը պէտքուր։

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՍԱԶՐՈՒՆՔ

Ա. Ազգին ամէն մէկ անհատը առ Ազգը պարտաւորութիւններ ունի։ Ազգն ալ իր կողմէն առ ազգային ամէն մէկ անհատ պարտաւորութիւններ ունի։ Գարձեալ ամէն մէկ անհատ իրաւունքներ ունի Ազգէն և Ազգն անհատներէն։ Ուստի Ազգն ու ազգայինք փոխադարձ պարտեօք կապուած են իրարու հետ։ անանկ որ մէկին պարտաւորութիւնքը միւսին իրաւունքն են։

Բ. Ազգայնոց պարտականութիւնն է Ազգին պիտոյիցը պահանջած ծախքերուն մասնակից ըլլալ իւրաքանչիւր իր կարողութեան չափովը, Ազգին խնդրած ծառայութեանցը յօժարակամ յանձնառու ըլլալ, և անոր ըրած անօրէնութեանցը սիրով հնազանդիլ։ Ազգայնոց այս պարտաւորութիւնքը Ազգին իրաւունքը են։

Դ. Ազգին պարտականութիւնն է ազգայնոց բարոյական, մտաւորական և նիւթական պիտոյիցը հոգ տանիլ։ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ դաւանութիւնն ու աւանդութիւնքը անարատ պահել։ մարդկութեան հարկաւոր եղած անհրաժեշտ գիտելեաց ուսումը՝ ամէն աստիճանի թէ՛ մանչ և թէ՛ աղջիկ տղոց հաւասարապէս ծաւալել։ ազգային հաստատութիւնքը պայծառ պահել։ հասոյթներն օրինաւոր կերպով աւելցնել, և ծախքերն իմաստութեամբ տնտեսել։ Ազգին ծառայութեանը մշտնջենապէս նուիրեալ անձանց կացութիւնը բարուքի և ապագայն անդորրել։ կարօտեցող խնամ տանիլ հայրաբար, ազգայնոց մէջ ծագած վէճերն արդարասիրութեամբ խաղաղել, և յերջապէս ազգային յառաջադիմութեան անձնանուէր աշխատիլ։ Ազգին այս պարտաւորութիւնքը ազգայնոց իրաւունքն են։

Դ. Զազգը փոխանորդաբար ներկայացնող, և այս փոխադարձ պարտեաց կանոնաւոր կատարմանը տեսուչ ու մատակարար կարգեալ իշխանութիւնը՝ Ազգային Վարչութիւն կը կոչուի, որուն յանձնուած է Օսմանեան Տէրութենէն յատուկ արտօնութեամբ, և Սահմանադրութեան միջոցաւ, Թուրքիոյ Հայոց ներքին գործերու անօրէնութիւնը։

Ե. Վարչութիւնը ազգային ըլլալու համար, պէտք է Երեսփոխանական ըլլայ։

Զ. Երեսփոխանական Վարչութեան հիմը՝ ԻՐԱՒԱՆՑ ու ՊԱՐՏԵԱՑ սկզբունքն է, որ արդարութեան սկզբունքն է, իր ոյժը ձայնից բազմութեան մէջ կը կայանայ, որ օրէնսդրութեան սկզբունքն է։

ԳԼՈՒԽ Ա.

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Ա. ՊԱՏՐԻԱՐԲ ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼՍՈՑ

Ընդհանրական և Հրապարակ

Յ. Կ. Կոստանդնուպոլսոյ Պատրիարքը բոլոր Ազգային ժողովոց նախագահն է, և անոնց գործադիր իշխանութիւնը կը վարէ, և մասնաւոր պարագաներու մէջ Տէրութեան հրամանաց գործադրութեան միջնորդն է։ Ուստի պէտք է որ Պատրիարք ընտրուելու անձը ընդհանուր Ազգին վստահութեան ու յարգանայն արժանի ըլլալու համար Պատրիարքական Աթոռին վայելուչ ամէն յատկութիւններն ու արժանաւորութիւնն ունենայ, և ի վաղուց անտի Պատրիարքութեան յատկացեալ Եպիսկոպոսաց դասին ըլլայ։ միանգամայն Տէրութեան կատարեալ վստահութեան արժանաւոր, և դոնէ իր հօրմէն սկսեալ՝ Օսմանեան

հաշտակ, և երեսունուհինգ տարին լրացուցած ըլլայ :

Յոթ. 2. Երբ Պատրիարքը վախճանելով կամ հրաժարելով և կամ ուրիշ որեւէ պատճառաւ Աթոռը պարապ մնայ, Կրօնական և Քաղաքական Ժողովները մէկտեղ դալով Տեղապահ մը կ'ընտրեն, և անոր հաստատութիւնը կը խնդրեն Բարձրագոյն Դռնէն :

Ընդհանուր Ժողովը կ'ընտրէ զՊատրիարքը. բայց Կրօնական և Քաղաքական Ժողովներն իրաւունք ունին ներկայացնել ցաւակով մը Ընտրելեաց արժանաւորութեան աստիճանին վրայ կարծիք տալու : Պատրիարքի ընտրութիւնը հետեւեալ կերպիւ կ'ըլլայ .

Նախ և առաջ Տեղապահը Օսմանեան հողին վրայ գտնուող բոլոր Եպիսկոպոսաց ցանկը կը չի-նէ, և իւրաքանչիւրին անուանը առջև, ըստ առաջին յօդուածոյ ընտրելութեան համար պահանջուած հանգամանքը նշանակելով, Կրօնական Ժողովոյն կը ներկայացնէ զայն : Այս Ժողովն ալ Եկեղեցական համագումար Ժողով հրաւիրելով, ընտրելեաց ցաւակ մը կը պատրաստէ դադարի քուէարկութեամբ . այսինքն իւրաքանչիւր անդամ թղթոյ մը վրայ կը գրէ այն ամէն Եպիսկոպոսաց անունները՝ զորս Կրօնական մասին անընդունելի չի համարիր : Ետքը, քուէհամայն ըլլալով, այն անունները յատուկ ցուցակի մը մէջ կ'առնուին քուէից շատութեան կարգաւ : Տեղապահը յիշեալ կերպիւ պատրաստուած ցուցակը Քաղաքական Ժողովոյն կը ներկայացնէ : Ան ալ, նշանակուած անձանց ըստ քաղաքականին արժանաւորութիւնը քննելէն ետքը, ամէնէն աւելի արժանաւորներէն հինգ ընտրելէ կը դատէ քուէից առաւելութեամբ, և ասոնց ցաւակը Ընդհանուր Ժողովոյն կը ներկայացնէ : Միանգամայն Եկեղեցական համագումար Ժողովոյն պատրաստած առաջին ցուցակն ալ Աղգային Ընդհանուր Ժողովոյն սրահին մէջ կ'ախուած կ'ըլլայ : Ընդհանուր Ժողովը, այս երկու ցուցակներէն ընտրելեաց թէ՛ Կրօնական և թէ՛ քաղաքական որակութեանց վրայ երկու ձեռնհաս Ժողովներուն կարծիքն իմանալով, կ'ընտրէ զՊատրիարքը՝ դադարի քուէարկութեամբ և բացարձակ առաւելութեամբ քուէից : Ընդհանուր Ժողովը կրնայ Քաղաքական Ժողովոյն ներկայացուցած ցուցակէն դուրս անձի մը վրայ ալ քուէ տալ . բայց պէտք է որ այն անձին անունը նշանակուած ըլլայ Եկեղեցական համագումար Ժողովոյն պատրաստած ցուցակին մէջ . վստան զի այս Եկեղեցական ցուցակէն դուրս մնացած անձի վրայ ընտրութիւն չկրնար ըլլալ :

Շարահանէք

ՄԲ. ԳՐՈՑ ՌԻՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

Օգոստ. 16—22

Կիր. Սաղ. ԼԶ. Աստուած աղբիւրն է թէ՛ մարմնական թէ՛ հոգեկան կեանքի (հմր. 9), նմանապէս լոյսը : Բոլոր ճշմարտութիւնը, բոլոր իմաստութիւնը, բոլոր բանաւոր կեանքը Աստուծով կարելի է : Հմր. 9ը խնչ փառաւոր կերպով կատարուած է Յիսուս Բրիստոսով :

Բշ. Սաղ. ԼԷ. : Մեր կեանքին մէջ գրեթէ ամէն օր այս սաղմոսին խնդրով կը զբաղի մեր միտքը : Բայց Սաղմոսերգուն, վստահ ըլլալով թէ արդարութեան ճամբան վերջապէս պիտի յաջողի, զմարդիկ կը յորդորէ Տէրոջը ապաւինիլ :

Գշ. Սաղ. ԼԸ. իր մեղքին և յանցանքներուն պատճառաւ հողին Աստուծոյ դիմելն է : Մեր փափաքներուն և ողբերուն Աստուծոյ ծանօթ ըլլալը (հմր. 9) ո՛րքան խրախուսիչ իրողութիւն է :

Դշ. Սաղ. ԼԹ. : Մեր տարիներուն սահմանաւորութիւնը և մեր կեանքին տեղութեան անորոշութիւնը և Աստուծոյ մեր վրայ դրած պարտաւորութիւններուն կարեւորութիւնը թող մեզ մղեն մեղքէ զգուշանալու և Տէրոջը վստահելու :

Եշ. Սաղ. Խ. : «Ականջներս բացէր» (հմր. 6) : Քու յայտնութիւնդ և կամքդ հասկնալու կարողութիւն տուիր, ուստի կրնամ հասկնալ քու կամքդ . վստան զի յայտնութեան և Ամենակարողին վարչութեան մէջ այդ կամքը ինձի կը յայտնես (հմր. 8) :

Ուր. Սաղ. ԽԱ. : Ամէն օր պարտիմք աղօթել որ առողջանայ մեր հողին որ ամէն օր կը ճնշուի փորձութեանց ներքեւ :

Շք. Սաղ. ԵԲ. : Մեր հողին տիրեցնող ո՛րչափ շատ պատճառներ կան : Երբ մեր հողին կը ծարւի կենդանի Աստուծոյն, զանիկա յագեցնելու համար դիմենք ոչ թէ աշխարհի, այլ՝ Աստուծոյ ներկայութեան :

ՀՐՈՎԱՐՏԱԿ ՊԵՏԱԿԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Մեծաշուք Վէդիրս Սայիտ փաշա .

Ինչպէս յայտնի է ամէնուն, մեր Կայս. կառավարութեան բարձրացման շրջանին մէջ հպատակներու բոլոր դասակարգերը ապահով վիճակի մէջ կ'ապրէին : Յետոյ երևան ելած զանազան պատճառներ արդելք եղան հանրութեան իրաւունքները արժանի եղած աստիճանին համաձայն ապահովելու, որով մեծանուն հայրս՝ Սուլթան Ապա-իւլ Մէճիտ իսան Կիւլխանէի խաթիւնով անհատական և իրաւունքի ապահովութիւնը նորէն երաշխաւորած և վարչական զրուութեան համար նոր հիմեր հաստատած էր . նաև 1272 թուականին հրատարակած բարենորոգմանց հրովարտակով քաղաքակրթութեան դարուն պէտքերուն համաձայն վարչական զրուութիւնը կարգի ու կանոնի դրած և զանազան դա-

սակարգերու և կրօնքներու պատկանող հպատակ-
ներու միջև հայրենակցական կապերը արապնդած
էր : Բարերար Թանգիմաթին հրատարակութենէն
մինչև մեր կայսրութեան սկզբնաւորութիւնը ան-
յաժ ժամանակամիջոցին մէջ ընդհանուր կրթու-
թեան մասին կատարուած յառաջդիմութիւնը կ'ազ-
դարարէր թէ հանրային գործերը պէտք է խորհրդ-
դակցական դրութեան ենթարկել , և մեր անձնա-
կան նախաձեռնութեամբ Սահմանադրութիւնը հրա-
տարակուած էր , բայց զանազան ռիսակալու-
թիւններ յաղթող հանդիսացան հանրային շահու-
նպատակին , որով Սահմանադրութիւնը դադարեց-
նելու մասին ազդարարութիւնները շատցան և վեր-
ջապէս Սաֆէդ փաշայի եպարքոսութեան օրով Տէ-
րութիւնը որոշած էր այդ դադարումը : Այդ ժա-
մանակէն մինչև հիմա եղածներուն և հանրային
նպատակներուն ու հակումներուն հետեանքով
յայտնի եղաւ թէ երկիրը ընդունակ է խորհրդակ-
ցական դրութեան . ուստի Իրաւէ ըրինք որ Սահ-
մանադրութեան բոլոր արամադրութիւնները գոր-
ծադրուին և երեսի . Ժողովը ամէն տարի գումար-
ուի : Այս պարագան մեր Բ. Դրան կողմէ ամէն
տեղ հաղորդուեցաւ : Երէկ , ծանօթ տէրութեանց
ղեւապաններուն և զիւսանազիտական պաշտո-
նատարներուն շնորհաւորութիւնները ընդունած
միջոցիս ալ յայտարարեցի թէ Սահմանադրութեան
գործադրութիւնը և ոչ մէկ կերպով ու բացարձա-
կապէս պիտի չլքուի , վասն զի երկրին շահերը
այն աստի միայն կը գոյանան , երբ օրինական ոյժը
կանոնաւոր ու օրինաւոր վիճակ մը ստանայ , որով
բնական էր որ թէ՛ այդ պարագային և թէ՛ Տէրու-
թեան իսկական շահերուն յառաջդիմութիւնը երկ-
րին ընդհանուր շահերուն համապատասխան կեր-
պով գնահատէինք : Հետեւաբար մեր ստորագրած
այս խաթմով կը ծանուցանենք Սահմանադրութեան
գործադրուելուն և երեսիօրինակներուն ամէն տա-
րի գումարման հրաւիրելու վերաբերեալ մեր Իրա-
ւէին բացարձակ հանգամանքը : Նաև սա ալ
կ'աւելցնենք թէ բնական և հաստատուած օ-
րէնքներու տրամադրութեանց համաձայն մեր տէ-
րութիւնը կազմող անհատներուն իրաւունքները
պէտք է որ կատարեալ ապահովութիւն վայելին :
Անհատ մը ուրիշ անհատի մը և հպատակներու մէկ
դասակարգը միւս դասակարգին հետ բաղդատելով
իրաւունքի տարբերութիւն չունի : Ամէնքն ալ
հաւասարապէս արդարութեան պիտի արժանանան :
Սակայն ժամանակէ մը ի վեր , հակառակ մեր նպա-
տակին , վերոգրեալ տրամադրութիւնները զանա-
զան տեղեր տկարացան . միանգամայն թէ և մեր

տէրութեան ընդհանուր վարչութեան և անոր բո-
լոր ճիւղերուն վերաբերեալ պարտականութիւն-
ները մասնաւոր կանոններով սահմանուած են ,
պակայն կարգ մը պարտականութեանց կիրառումը
լաւ չկատարուեցաւ , ինչ որ բնականաբար շեւ-
սակար էր : Այս պարագաներու բերմամբ ներկան
ու ապագան ապահովելու համար խիստ անհրաժեշտ
էր հանրային իրաւունքները և կառավարութեան
պարտականութեանց վերաբերեալ տրամադրու-
թիւնները ամրապնդել և երկու նկատումներովալ
հաստատուած կարգ մը թերութիւնները ուղղել : Հե-
տեւաբար , Ա. Հպատակներուն իւրաքանչիւր ան-
հատը , ո՛ր ցեղին ու ազգին ալ պատկանի , տէրն
է իր անձնական ազատութեանը և հաւասարու-
թիւն կը վայելէ՝ երկրին իրաւունքներուն և տուր-
քերուն համար : Բ. Օրէնքին պահանջումէն տար-
բեր եղանակով ոչ ոք չի հարցաքննուիր , արգելա-
փակ չըլլար , չի բանտարկուիր և ուրիշ եղանակով
մը չի պատժուիր : Գ. Որեւէ կերպով և որ և է
անուսով արտասովոր հանգամանքով դատարաններ
ու յանձնաժողովներ չեն կրնար կազմուիլ . անհատ
մը օրինական իրաւասութիւն ունեցող հարցաքնն-
նութեան պաշտօնարանէն և դատարանէն զատ
տարբեր տեղ մը չի տարուիր : Դ. Ամէն անհատի
տունը անբռնաբարելի է . օրէնքին տրամադրած եղա-
նակէն զատ կարելի չէ մարդու մը տունը մտնել կամ
տունը հսկողութեան տակ առնել : Ե. Ոստիկանու-
թեան պաշտօնեաները և կամ որեւէ անուսով կամ
հանգամանքով ուրիշ պաշտօնեաներ , օրէնքին սահ-
մանած եղանակէն զատ , հետապնդում չեն կրնար կա-
տարել և ոչ մէկ անհատի նկատմամբ : Զ. Մեր ամէն
հպատակները թէ՛ առեւտուրի և թէ՛ ուղեւորութեան
նպատակով իրաւունք ունին ուղած տեղերնին եր-
թալ , ուղած անձերնուն հետ գումարուելի և հաղոր-
դակցիլ : Է. Մամուլը տպագրուելէ առաջ չի կրնար
կառավարութեան քննութեանը ենթարկուիլ : Անձ-
նական նամակները և պարբերական հրատարակու-
թիւնները նամակատանց մէջ չեն կրնար վար դըր-
ուիլ : Մամուլի վերաբերեալ յանցանքները պարզ
դատարաններու առջև կը դատուին : Ը. Ուսումը
և կրթութիւնը ազատ է : Թ. Զինուորական դասա-
կարգէն զատ , և ոչ մէկ անձ իր հաւանութեանը
հակառակ պաշտօնի չի կրնար կոչուիլ : Պաշտօնեա-
ները պարտաւոր չեն հնազանդիլ ապօրէն պարա-
գաներու մէջ իրենց տրուած հրամաններուն . ա-
զատ են իրենց ուղած ասունը հրաժարելու . հե-
տեւաբար իրենց ստանձնած ու կատարած բոլոր
պարագաներու համար պատասխանատու են : Ժ.
Շէյխ-իւլ-Իսլամի և Պատրագմական ու Նովային

գործերու նախարարութեանց պաշտօնները վարելիք անձերէն զատ միւս նախարարները Մեծ-Եպարքոսին կողմէ պիտի ընտրուին և մեր վաւերացմանը պիտի մատուցուին : Տէրութեանց քով գտնուելիք ղեւապանները՝ Արտաքին գործոց նախարարին , կուսակալները՝ Ներքին գործոց նախարարին և Պետական Սորհրդին անդամներն ալ նոյն Սորհրդին նախագահին կարծիքը առնելով Մեծ-Եպարքոսը կ'ընտրէ : Նախարարութեանց և նահանգներու բոլոր պաշտօնականներուն ընտրութիւնը , ի հարկին անոնց փոփոխութիւնը և պատուանշանի , աստիճանի և ուրիշ տեսակ վարձատրութեանց արժանանալը կը կատարուին անոնցմէ վեր գտնուող նախարարին կամ վարչութեան նախագահին հաւանութեամբ և Մեծ Եպարքոսութեան կարծիքը առնելով : ԺԱ. Իւրաքանչիւր պաշտօնեայ բերանացի կամ գրաւորապէս միայն իրմէ վեր գտնուող պետին կրնայ ղեկմով ձեռնհաս վայրէջ զատ ուրիշ տեղ չի կրնար ղեկմով ընել : Իւրաքանչիւր պաշտօնեայ իրմէ վեր գտնուած պետը միայն կրնայ հրաման տալ . ձեռնհաս պաշտօնարանէն զատ ուրիշ ոչ մէկ վայր չի կրնար և ոչ մէկ պաշտօնեայ թէ՛ բերանացի և թէ՛ գրաւոր հրաման տալ և անոր հետ հաղորդակցիլ : ԺԲ. Երբ տէրութեան պաշտօնեաներուն ընտրութեան և փոփոխութեան առթիւ սխալ մը գործուի , այդ պարագային Մեծ Եպարքոսութիւնը պարտաւոր է պատճառները յայտնելով սխալը ուղղել , եթէ պաշտօնեաներուն յոռի ընթացքը և կամ իրենց պարտականութեանցը մէջ անկարողութիւնը հաստատուի , անոնց փոփոխութեանը մասին ի հարկին պէտք եղածը ի գործ դնելու համար հսկել : ԺԳ. Տէրութեան հասոյթներուն և սովորական ու արտասովոր ծախքերուն ելեմտացոյցը իւրաքանչիւր ելեմտական տարուան սկիզբը պէտք է նոյնութեամբ հրատարակուի անպատճառ . իւրաքանչիւր պաշտօնարանի ու նահանգի ելեմտացոյցն ալ ընդհանուր ելեմտացոյցին կցուած պիտի հրատարակուի : ԺԴ. Նախարարութեանց ու նահանգներուն կազմակերպութեանը ու պարտականութեանց մասին եղած զանազան կանոնադրութիւնները քննելու և ներկայ պահանջմանց համաձայն բարեփոխելու համար օրինադրիծեր պիտի պատրաստուին , մօտեքս գումարուելիք Երեսփ. Ժողովին ներկայացուելու նպատակով : ԺԵ. Տէրութեան զօրութեան գլխաւոր պատճառը Կայս. ղինուորական զօրութիւնը ըլլալով , բացարձակապէս կը պահանջենք ղինուորականութեան յառաջդիմութիւնը և ղէնքերուն և ուրիշ սպառազինութեանց կատարելագործումը : Ուստի այս մասին մեր մասնաւոր հրամանները

տրուած են Պատերազմական նախարարութեան : Կը պահանջենք որ նոր նախարարութիւնը կազմէք , մեր վաւերացմանը մատուցանէք և ձեր պաշտօնակիցներուն հետ միացած ջանաք վերողրեալ տրամադրութեանց լաւ կիրառմանը և տէրութեան գործերուն բարւոք կարգադրութեանը : Բարձեալն Աստուած յաջողութիւն պարգեւէ :

4 Բէճէպ 1326

(Կայս. սորհրդին-էին)

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՆԵՐՔԻՆ

Մայրաքաղաք . Նոր դահլիճը սապէս կազմուեցաւ . Սախա փաշա՝ Մեծ Եպարքոս , Ճէմալէտօղին էֆ. Շէյխ իւլ Խալամ , Դատական նախորդ նախարար Ապալուրահման փաշա՝ անպաշտօն նախարար , Բեհմիլ փաշա՝ անպաշտօն նախարար , Էօմէր Րիւշտի փաշա՝ Պատերազմական նախարար , Հասան Բամի փաշա՝ Ծովային նախարար , Հասան Ֆէհմի փաշա՝ Դատական նախարար , Թիւրխան փաշա՝ Պետական Սորհրդոյ նախագահ , Թէվֆիկ փաշա՝ Արտաքին գործերու նախարար , Զինուորական սպառազինումներու վերատեսուչ Հաճի Աքիֆ փաշա՝ Ներքին գործերու նախարար , Նաուա փաշա՝ Հանրօգուտ գործերու նախարար , Տէֆթէրանէի վերատեսուչ Զիյա փաշա՝ Առևտրական նախարար , Բաղաքային պաշտօնեաներու յանձնաժողովի նախագահ Թէվֆիկ փաշա՝ Երկրագործական , Հանքերու և Անտառներու նախարար , Եպարքոսական խորհրդական Մէհմէտ Ալի փաշա՝ Էվկաֆի նախարար , Հազըր պէյ՝ Կրթական նախարար , Ելեմտական նախարարութեան խորհրդական Բաղդապ պէյ՝ Ելեմտական նախարար , Զիյա պէյ՝ Եպարքոսական խորհրդական , Սէլանիկի նախորդ կուսակալ Բէուֆ փաշա՝ Բաղաքապետ , Բումէլիի երեք նահանգներու ելեմտից յանձնախումբին անդամ Աթա պէյ՝ Հեռագրական և Թղթատարական նախարար : Դահլիճին այս կազմութեան դէմ տրանջեց Թուրք մամուլը : Մանաւանդ հակասահմանադրական գտաւ Պատերազմական և Ծովային նախարարներուն Կայսեր կողմէ անուանումը : Ծովային նախարար Բամի փաշա հրաժարեցաւ՝ իր դէմ եղած բողոքներուն տեղի տալով և հրաժարականն ընդունուեցաւ : Վերջապէս հինգշաբթի ամբողջ նախարարութիւնը հրաժարեցաւ : — Սէլիմ Մէհմէտ փաշա և պալատական քարտուղար Իզդէթ փաշա ընտանիքով Եւրոպա փախան : Տէֆթէրանէի վերատեսուչութիւնը մայրաքաղաք

քաղաքիս և Սիւրբիոյ ու Պէյրուսի Տէֆթէրհանէի պաշտօնականներուն հրահանգ տուաւ որ այս փախըստականներուն կալուածները վաճառելու և ուրիշ փոխանցելու սեւէ ցործողութիւն չարածեն կամ չկատարեն : — Կիրակի Բ. զօրաբանակէն պատուիրակութիւն մը եկաւ Սահմանադրութեան չնորման առիթով չնորհակալութիւն յայտնել Ն. Կ. Վեհափառութեան : Պատուիրակութիւնը Այսթէֆանօէ չոյեհաւով ժամանեց Պէյրուսի և թափօրով յառաջացաւ Կայս. սպառն, ուր Վեհ. Սուլթանը պատուհանէն ողջունեց զանոնք սա բառերով. «Շատ զոհ եմ ձեզ տեսնելով : Զինուոր զաւակներուս բարեւ կ'ընեմ : Զեզի կը հրամայեմ որ բարեւ հաղորդէք նաև ձեր ընկերներուն :» Յետոյ պատուիրակութիւնը նոյն ճամբով մեկնեցաւ Այսթէֆանօ և անտի էտիրէնէ : — Կիրակի Բերայի թղանթածիպները զօրանոցին հրապարակին վրայ երգման հանդիսական արարողութիւնը կատարեցին, երկուշաբթի ալ Ա. և Բ. զօրաբաժինները Պատերազմական պաշտօնատան հրապարակին վրայ, իսկ միւս զինուորները իրենց զօրանոցներուն մէջ : Ահաւասիկ յայտարարութիւնը զոր Միւլթիին կընէր երկու ձեռքը նուիրական Գուրանին վրայ դնելով. «Զեր պատուոյն վրայ կ'երգնուէք թէ Օսմ. ազգին նորէն չնորհուած Սահմանադրութեան տրամադրութիւնները կէտ առ կէտ պիտի պահպանէք և ձեր Վեհապետին կատարեալ հաւատարմութեամբ պիտի ծառայէք և, Աստուած մի արասցէ, եթէ այդ Սահմանադրութիւնը խորտակուի, ձեր հոգիները զոհելով պիտի աշխատիք անոր պահպանութեան :» — Զարագործներու վոհմակէն նախորդ Քէնան փաշա, Զէրքէս Մէհմէտ փաշա և Բիզա Ճէվաւ մայրաքաղաքէս աքսորուեցան : Պալատան առաջին քարտուղար Թահսին և թիկնապահ Բաղդալ փաշաները պաշտօնանկ եղան և Կայս. պալատէն վտարուեցան : Թիկնապահութենէ վտարուած լուսանկարիչ Սամի Աղեքսանդրիա զրկուեցաւ : — Ֆէրիզ Նազիմ փաշա որ լրտեսապետ Ֆէհիմ փաշայի տեղեկագրով բերդարդելութեան դատաւարութեամբ էր՝ մայրաքաղաքս ժամանեց : Ժամանցին նմանապէս զրազէտ էպուզիա թէվֆիդ պէյ, որ Գոնիա աքսորուած էր, Կայսեր երբեմնի փեսայ Քէմալէտտին փաշա որ Պրուսա աքսորուած էր, զրազէտ փաստաբան Գրիգոր Զոհրապ, Գէորգ էֆ. Սիմէշեան և ուրիշներ : — Կը հերքուի Սեֆաթի սա լուրը թէ Կ. պոլիս գտնուող 30,000 զինուորներուն տեղ նոյնչափ զինուոր պիտի բերուի Սէլանիկէ և էտիրէնէ : — Այսուհետեւ կարելի է գոյ նամակներ փոխադրել մայրաքաղաքիս մէջ և գիշերները նաւակով տեղէ տեղ երթալ :

Նահանգներ. Ամէն նահանգի մէջ արժանաւայել խանդավառութեամբ տօնուած է Սահմանադրութիւնը : — Շնորհիւ ազատութեան, Մակեդոնիոյ հրոսախումբերը ինքնաբերաբար վերջ տուած են քաղաքային պատերազմին : Անգլիա պաշտօնապէս ծանուցած է տէրութիւններուն թէ հարկ չկայ Անգլեռուսական ծրագրին, որով չըջուն զօրագուններ պիտի կազմուէին : — Երիտասարդ Թուրք պետերէն էնվէր պէյ Սէլանիկի մէջ Հիւմի փաշայի հետ ողջագրուած է ամբոխին ծափերուն մէջտեղ : — Օսման Ֆէվզի փաշա Օխրի դայած է Երիտասարդ Թուրքերուն զեկոյցով : — Միսիլիի կառավարիչ Նուսրէթ փաշա ժողովրդին պահանջումով հրաժարած է՝ Սահմանադրութիւնը երեք օրու չհոշակելուն համար : Քէօթահայի կառավարիչը վտարուած է քաղաքէն : Պէյրուսի նորընտիր կուսակալ Մէհմէտ Ալի պէյ, որ զէպ իր պաշտօնատեղին ուղեւորած էր, ստիպուեցաւ ետ դառնալ : — Միջագետքի բարենորոգումներու յանձնաժողովին նախագահ Նազիմ փաշա Պաղտատի կուսակալ անուանուեցաւ Նազիմ պէյի տեղ, որ Սըվազի կուսակալ անուանուած է : — Էտիրէնի նորընտիր կուսակալ Նազիմ փաշա իր պաշտօնատեղին ուղեւորեցաւ : — Այստեղի կուսակալ Ֆաիզ պէյ մայրաքաղաքս պիտի գայ : — Տրապիզոնի կուսակալ Ֆէրիտ պէյի հրամայուած է իսկոյն հեռանալ՝ նախը իրեն փոխանորդ կարգելով : — Պրուսա աքսորուած Ֆէհիմ փաշա սպաննուած է :

Աւել. Ժող. Ազգապետարանը, տեսնելով թէ Վեհ. Սուլթանին հրամանով վերահաստատուած Օսմ. Սահմանադրութեան առիթով դաւառային Բողոք. համայնքներէ անընդհատ երախտադիտութեան և հաւատարմութեան գրութիւններ կը հասնին, կը փութայ յայտարարել թէ, արդէն վստահ ըլլալով ժողովրդին սոյն զգացումներուն վրայ, երախտագիտութեան և հաւատարմութեան ուղերձ մը մատուցած է ի գիմաց համայն Բողոքականութեան : — Վարչական ժողովը իր նախորդ որոշման համաձայն չորեքշաբթի դարձեալ զուամրեցաւ և խորհրդակցութիւններ կատարեց : — Թուրք Ազատականներու պաշտօնաթերթը Դաշէթիս ցաւ կը յայտնէ Բողոքականներու Ազգապետ Վսեմ. Պոյաճեան Յակոբ էֆ.ի նկատմամբ լրագիրներէ ոմանց մէջ զրուածներուն վրայ, և կ'ըսէ թէ ան մեծ ծառայութիւններ մատուցած է երկրին : Թուրքեռուս պատերազմին ժամանակ ան եղած է թորփիլ բերել տուող Անգլիայէ և թղթագրամներու պատրաստութեան համար մեծ աշխատութիւն թափած : Բայց առտի, Թուրքերը և Հայերը իրարու հետ հաշտ պահու

միշտ ջանադիր եղած է : — Իզմիտի Գաւառ. Ժողովը Յուլ. 26ին արտասովոր նիստի մը մէջ ընդունած է Իզմիտի հովիւ Վեր. Փառնակ Իսքէնտէրեանի հրաժարականը և դայն գաւառին Աւետարանիչ կարգած է մինչև Փետր. 1 վերջերը, միևնոյն ժամանակ արտօնելով դայն ունէ եկեղեցիէ հրաւէր ընդունել : — Խարբերդի Աստուածաբանական ճեմարանէն տասն ուսանողներ չըջնաւարտելած են որոնց հինգը քարոզչական արտօնագիր ստացած են Սինոդէն : Այս կարգին պատկանող Յակոբ Էֆ. Տ. Իսրայէլեան առժամայէս նոյն քաղաքի վերի թաղի եկեղեցիին քարոզչական պաշտօնը կը վարէ : — Հանգուցեալ Վեր. Յ. Թաշճեանի երկրորդ որդին, որ Պարտիզակի Բարձր. Վարժարանի, Մարլուանի Գոլէճին և Եջլ Համալսարանի ընթացքները լրացնելէ ետև Թէքնոլոճիի մէջ կ'ուսանէր, չըջնաւարտ եղած է և 200 տոլար մրցանակ և Գիտութեանց Ուսուցչի տիպոսը ստացած է, նաև հրաւիրուած է ուսուցչութիւն ընել նոյն հաստատութեան մէջ : — Ծէրրահի քարոզիչ Սարգիս Էֆ. Թաթարեան հրաժարած է : — Արեւելեան Որբանոցի տնօրէն Վեր. Պաղտասարեանի որդին Պ. Օթթօ Եւրոպա ուղևորեցաւ Կլաքքօ Համալսարանին մէջ իր ուսումը կատարելագործելու համար :

Հայ Ժող. Եզիչէ Եպսկ. Դուրեանի Տեղապահութիւնը վաւերացնող Կայս. հրամանագիրը երեքշաբթի Ազգ. Պատրիարքարան զրկուեցաւ : — Տեղապահ Հայրը Հայ Թերթերու խմբագիրները կանչելով պատուիրեց մեզմ լեզու գործածել և մէկը չվիրաւորել : Առևտրական դասակարգէն ալ պատուիրակութիւն մը խմբագրատունները գիմելով նոյն բանը խնդրեց : — Ուսան ժողովը յանձնարումը մը կազմեց, որ նախագահութեամբ Տեղապահ Հօր Ըստ Սահմանադրութեան պիտի տնօրինէ Ազգ. Երեսփոխանական ընտրութիւններու համար պէտք եղած գործողութիւնները : Այս որոշումը և հրահանգները չըջաբեականով հաղորդուեցան մայրաքաղաքի եկեղեցիներուն և գաւառներու առաջնորդներուն : — Հալէպի, Վանայ, Մուշի, Տրապիզոնի, Էրզրումի, Բաղէշի և Տիարպէթի բանտարկեալները դեռ արձակուած չեն : Պատրիարքարանէ գիմում եղաւ Բ. Դրան որ պէտք եղած հրամանները տրուին հետադրով : — Աստանայի առաջնորդ Մուշեղ Եպսկ. անցեալ հինգշաբթի մայրաքաղաքս ժամանեց և մեծ պատիւներով Ազգ. Պատրիարքարան առաջնորդուեցաւ : — Ազգ. Պատրիարքարանի զեկոյցին համեմատ Վարդապետի կիրակին մայրաքաղաքի բոլոր եկեղեցիներուն մէջ հանդիսապէս տօնուեցաւ Օսմ. Սահմանադրութեան հռչակումը : Նոյն օր Տեղապահ Հայր Եզիչէ Եպսկ. Դուրեան Իւսկիւտարի Սբ. Կարապետ Եկեղեցիին մէջ պատարագեց և Ազատութեան տօնը պատշաճեցնելով օրուան տօնին իմաստալից քարոզ մը խօսեցաւ : — Երկուշաբթի մայրաքաղաքի Հայ գերեզմանոցներուն մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կատար-

ուեցաւ Հայ Նահատակներուն համար : Տեղապահ Հայրը Իւսկիւտարի Սբ. Խաչ Եկեղեցիին մէջ նախագահեց արարողութեան և պատշաճ քարոզով մը պանծացուց մարտիրոսաց յիշատակը : — Աստանայի Առաջնորդ Մուշեղ Եպսկ. նախագահեց Պալլաքի պաշտամունքին : Պոլսոյ բոլոր եկեղեցիներուն կղերական թափօրներով չըջապատուեցաւ Նահատակներուն պատկազարդ հողակոյտը : Դամբանականներ խօսեցան Մուշեղ Եպսկ. և ուրիշներ, նաև Թերթիս Տնօրէն խմբագիր Մր. Ալէն և երիտասարդ Թուրքերու ներկայացուցիչը Շիշլիի մէջ ևս Բերայի եկեղեցիներուն քարոզիչները և եկեղեցական դասը համախումբ նոյն արարողութիւնը կատարեցին Հմայեակ Եպսկ.ի նախագահութեամբ : Բանի մը սպաներ բանախօսեցին, որոնց պատասխանելով՝ Հմայեակ Եպսկ., օրհնեց Օսմ. Սահմանագրութիւնը : Երեք զօրանոցներու զինուորական նուագախումբեր ներկայ գտնուեցան Բանկալթիի արարողութեան և մեռելական քաղերգներ նուագեցին :

Վերջէն լաւ. Վեհ. Սուլթանը նոր դահլճին կազմութիւնը Բեամիլ փաշայի յանձնեց՝ Շէյխ Իւլ Իսլամին պաշտօնը վերահաստատելով : Ահաւասիկ այդ դահլճին անդամները. Բեամիլ փաշա՝ Մեծ Եպարքոս, Բէճէպ փաշա՝ Պատերազմական նախարար, Անտառներու, հանքերու և երկրագործութեան նախորդ նախարար Թէվֆիկ փաշա՝ Պետական Խորհրդի նախագահ, Բէշիւա Աքիֆ փաշա՝ Ներքին գործերու նախարար, Զիյա փաշա՝ Երևմտական, Արիֆ փաշա՝ Ծովային, Պետական Խորհրդի անդամներէն Մահմուտ Էքրէմ պէյ, Էվգաֆի, Բ. Դրան իրաւագէտ խորհրդական Գաբրիէլ Էֆ. Նորատունիեան՝ Առևտրական և Հանրօգուտ գործերու, Պետական Խորհրդի անդամներէն Մալրոքորտաթ Էֆ. Անտառներու, հանքերու և երկրագործութեան նախարար : Իսկ Արտաքին, Դատական և Կրթական նախորդ երեք նախարարները, Թէվֆիկ փաշա, Հասան Ֆէհմի փաշա և Հագըր պէյ, վերահաստատուեցան իրենց պաշտօններուն մէջ : Մինչև որ Պատերազմական և Ներքին գործերու նախարար Բէճէպ ու Բէշիւ փաշաները մայրաքաղաքս ժամանեն, պատերազմական գործերը փոխանորդաբար պիտի վարէ Թնդանթարանի վերատեսուչ Ա. Ֆէրիկ Բիդա փաշա, իսկ Ներքին գործերը՝ Կրթական նախարար Հագըր պէյ : — Օսմ. Միութեան և Յառաջդիմութեան պաշտօնաթերթը ուրարթ խնդութեամբ ողջունեց այս դահլճը : «Ան այս դահլճին կը վստահինք,» կ'ըսէ. «Երէկուրէն սկսեալ նոր չըջանի յառաջդիմութիւններուն քաջայարմար, գործօն, կարող և արդիւնաւոր դահլճ մը ունեցանք : . . . Արդ անդորր ու հանգիստ սպասենք գործերուն, ստիպողական ու վերջնական բարենորոգումներուն գործը կ'ակնկալենք այս նոր դահլճէն :»

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱՊԱ ՊՅՈՅՆԱՆ

Ֆինանսըլար եղբուշու Ամբիգան Խան

ԵՓՐԱՏ ԳՈՒԼԷՃ

Եփրատ Գուլէճի 28րդ. տարեշրջանը կ'սկսի յառաջիկայ Սեպ. 9ին (Ն. Տ.) : Հաստատութիւնս երկրին պահանջներուն համաձայն և Ամերիկեան գոլէճներու հաւասար ծրագրով կրթութիւն մը կուտայ կարող և մասնագէտ ուսուցիչներու միջոցով : Ունի ճոխ գրադարան մը և ընապատմական ու ընագիտական գործիքներու հաւաքածոյներ : Դըպրոցի բոլոր շէնքերը կառուցուած են բարձր ու առողջապահիկ դիւքի մը վրայ : Աշակերտներէն տարեկան 40 զըշ. էն 2 ոսկի թոշակ և կերակուրի, բաղնիքի, լուացքի, ճրագի և այլն ծախքերու համար 7 ոսկի կը պահանջուի երկու մասնավճարով : Սնունդի համար առնուած դրամը ուրիշ տեղերու բաղդատմամբ պակաս և տրուած կերակուրները աւելի ճոխ են : Աղքատիկ ուսանողներ օրուան մէջ առնին մը դպրոց արհեստանոցին մէջ աշխատելով իրենց ծախքերուն մէկ մասը հայթայթելէ զատ այդ ուղղութեամբ վարժութիւն մ'ալ կ'ուսնենան : Տասնըֆինգ տարեկանէ վար եղող գիշերօթիկներու համար զատ շէնք մը յատկացուած է և մասնաւոր խնամքի ու հսկողութեան տակ կ'առնուին : Բոլոր նոր եկող աշակերտներ պէտք է բարի վարուց վկայական ունենան հաստատութեանս ծանօթ անձնաւորութեան մը կողմէ :

Աւելի ընդարձակ տեղեկութեան համար դիմել տեսչութեան : 1—5

Միա Հոլզի, որ մանկապարտէզի վարժուհիներ պատրաստած է Իզմիրի և Տրապիզոնի մէջ, այս տարի ալ նոր կարգ մը պիտի կազմէ Կէտիկիաչայի աղջկանց Ամերիկեան Վարժարանին մէջ : Դասերը անգլիերէն լեզուով պիտի ըլլան և Հոկ. 1ին պիտի սկսին : Նիւթերու և դասերու համար կը պահանջուի 4 Օսմ. ոսկի : Ամսական 8 կամ 9 մէճիտիլով կարելի է լեցնել սեղանի և ննջարանի հողը : Վարժուհիները Ամերիկեան Վարժարանի մը շրջանն ուսարտած կամ անոր համարժէք կրթութիւն մը առած ըլլալու են : 1—3

Մէդէ զրեւած Գրեթ. ՆՈՐ ԲԱՌԳԻՐԲ ՖՐԱՆՍԱԶԱՅ. ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ : 1900ին տպուած ի Փարիզ : Գուլտոն Լուսինեանի սոյն հոյակապ երկասիրութիւնը երկու հատորէ կը բաղկանայ, առաջինը 1,060, երկրորդը 817 եռլեան մեծագիր երեաներով : Երկու հատորը մէկտեղ կը վաճառուի 25 ֆրանքի : Դիմել առ մատենագիրն 408, Avenue de Neuilly, à Neuilly sur/Seine, կամ ի Բիւզանդեան Գրատուն, Սեզրոս խան, թիւ 5, Ղալաթիա, Կ. պոլիս :

ՀԱՅՈՒՇԵԱՑ ՎԱՐժԱՐԱՆ, ԱՏԱԲԱԶԱՐ

Վարժարանիս նպատակն է Հայ աղջիկներուն տալ միջնակարգ դաստիարակութիւն մը՝ բարոյա-

կան առողջ սկզբունքներու վրայ հիմնուած և ֆիզիքական, իմացական և բարոյական խնամոտ կրթութեամբ մը՝ զարգացած և բարեկիրթ Հայ տանտիրիկներ և դաստիարակութեան գործին օժանդակներ պատրաստել : Գիշերօթիկներու տարեթուշակն է 14 Օսմ. ոսկի, որուն կէսը պէտք է վճարել Սեպ. սկիզբը, և կէսն Յունուարի վերջերը : Դաշնակի դասի համար 5 կամ 3 Օսմ. ոսկի կը պահանջուի, դասաւորութեան թիւին համեմատ, և երգեհոնի դասի համար՝ 2½ Օսմ. ոսկի : Վարժարանին Ի. Գ. տարեշրջանը կը սկսի Սեպ. 9ին (Ն. Տ.) Դշ. իրիկուն : Կը խնդրուի նոր աշակերտուհի չըլլել՝ առանց նախապէս իմաց տալու տնօրէնութեան : Վարժարանին նոր յայտագիրն ուղղորդուած էր կը ըլլար : Աւելի տեղեկութեան համար դիմել Մր. Բիթի, Պայպը-Հաուս, Կ. պոլիս, կամ Տըք. Ս. Գալաթեանի, Ատենապետ Խնամակալութեան, Ատաբազար : 2—4

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՎԱՐժԱՐԱՆ

ՊՐՈՒՍԱ (ՍԵՏ-ՊԱՇԻ)

ՅԵՆԵՐՔԷ Ե ԲԵՆԵՐՔԷ

Վարժարանիս նպատակն է միջնակարգ առողջ դաստիարակութիւն մը տալ Հայ պատանիներու : Կը գտնուի մասնաւոր խնամակալութեան մը տնային միջակայ հսկողութեան տակ : Ունի ուսուցչական կարող իւր մը : Եօթնամեայ շրջանով կ'աւանդուին Հայ, Թուրք, Ֆրանս. և Անգլ. լեզուներու գիտութիւններ : Բարձրագոյն երեք կարգերու դասախօսութիւնները կ'ըլլան Ֆրանս. լեզուով : Գիշերօթիկ աշակերտները կը վճարեն տասնըչորս (14) Օսմ. ոսկի տարեթոշակ : Յառաջիկայ տարեշրջանը կը սկսի Սեպ. 1 (Ն. Տ.) :

Տեղեկութիւններու համար դիմել Տնօրէն՝ Ս. Սրենց էֆ. Կ. կամ խնամակալութեան գահճապետ Սարգիս էֆ. Զարիֆեանի (Պրուսա) : 2—6

ԶՐՈՒՑԱՏՐԱԿԱՆ ԲԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՆԿԼԻԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ

ԳԵՐԵՅ Զ. ԿԵԼԵԱՆ

«Սոյն քերականութեան մէջ հարթուած են Անկլիերէն լեզուի բոլոր գծաւորութիւնները :» «Հնչման կանոնները հիմնադր են պարզապէս :» «Ամեն կերպով յանձնարարելի դասագիրք մըն է բոլոր անոնց որ կ'ուզեն սորվիլ և ուղեւ սորվիլ Անկլիերէն լեզուն :»

Գին՝ 15 զըշ. : Բոսթայով 17 զըշ. (փոխարէն նամակադրոշմ ալ կ'ընդունուի) :

Բրոք. Վ. Յ. Յակոբեան էֆ. Սնդղ. — Հայերէն բառարանին երկրորդ տպագրութիւնը 30 դահ. (կամ 30 հատ 1 դահ. նոց նամակադրոշմ) :

Դիմել՝ Յակոբ Մ. Սրապեան Դրատուն, 15—26 Մարզուան՝ مرز مار

ԿՈՒՋՈՒԻ

(Այս խորագրին պակ պէտք է ծանոցուին միշտ պետակ պետքեր, վճարման անշուշտ, ինչպէս քործ և քործաւոր, պաշտօն և պաշտօնէաց, վաճառք և վաճառաւորներ, են.) :

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՊԱՐՏԻՉԱԿ

Վարժարանիս յառաջիկայ տարեշրջանը կ'սկսի Սեպ. 7ին (Ն. Տ.) : Ամերիկացի ուսուցիչներուն վրայ պիտի աւելնայ ուրիշ մ'ալ, որուն Տիկինն ևս Տիկ. Չէյմպըրսի հետ մայրական հոգածութիւն պիտի ունենայ աշակերտաց վրայ :

Տր. Բոպէրթ Չէյմպըրս որ Գերմանիոյ մէջ մասնաւոր գովեստով արժանացաւ Վարդապետ Փիլիսոփայութեան տիտղոսին, իր հօրը պիտի աջակցի իբր ֆոխ-Տնօրէն : Վարժարանս ունի իր մասնաւոր բժիշկը, որ մօտէն կը հսկէ աղայոց առողջական վիճակին վրայ : Ֆրանսերէնն պարտաւորիչ ընել որոշուած է : Վարժարանիս ընթացքը 7 տարի է : Աշակերտ մը առնուազն 11 տարու ըլլալու է, Ա. Նախապատրաստական կարգը մտնելու համար և զոհացուցիչ քննութիւն մը անցընելու է Հայերէն պարզ և վարժ ընթերցանութեան և ուղղագրութեան և թուարանութեան չորս գործողութիւններու մէջ :

Գիշերօթիկներու համար տարեթոշակն է 16 Օամ. ոսկի, կէսը մուտքի ատեն և կէսը Միւսնդին վճարելի անհրաժեշտ, հակառակ պարագային՝ աշակերտը կը գրկուի դասերէն և վարժարանին մէջ չի պահուիր : Գործիական երաժշտութեան դաս անոնցներ տարեկան 1½ ոսկի վճարելու են, նաեւ իւրաքանչիւր աշակերտ վարժարան գացած օրը, Գանձապետին յանձնելու է 1 Օամ. ոսկի գիրքի և այլ դպրոցական պիտոյից համար, աւելցածն աշակերտին կը վերադարձուի տարւոյն վախճանին :

Ձանքեր կ'ըլլան հաստատութեանս կցել Արհեստանոց մը և իբր սկզբնաւորութիւն առաջնագործութեան ճիւղ մը հաստատուած է. ով որ ուզէ իր ժամանակին մէկ մասը տալ, այս արհեստը սորվելու, ամսական մէկ մէճիտի յաւելուածական վճարում մը պիտի ընէ :

Յարակից Boys' Homeի մէջ սահմանափակ թուով աշակերտներ կ'ընդունուին, տարեկան 12 Օամ. ոսկիով և հոս իրենց ընթացքն աւարտողներ, կը մտնեն վարժարանիս կրտսերագոյն կարգը : Միւսքերն չափաւոր միջոցաւ, իրենց զաւա-

կաց դրամ կամ ծրար ղրկել եթէ ուզեն, պէտք է ղրկեն իզմիտ, Կարապետ էֆ. Գոնտայեանի հասցէին :

Աւելի տեղեկութիւններու համար դիմել Մր. Ո. Ո. Բիթի կամ վարժարանիս գործակաւար Գրիգոր էֆ. Շահպաղեանի, Կ. պոլիս Պայպլ Հաւուս, կամ Տնօրէնութեան, ի Պարտիզակ : Անոնք որ երկաթուղիի կէս գնով կ'ուզեն երթալ, իրենց անուններն արձանագրել տալու են Գ. էֆ. Շահպաղեանի՝ մինչև Սեպ. 2 (Ն. Տ.), բաց ի ուրախ և կիրակի օրերէն ժամ 7-9 (Ը. Թ.) :

ԱՂՋԿԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԳԻՇԵՐՈՒԿ ԵՒ ՅԵՐԵԿԵՍՅ

ԻԶՄԻՐ

(American Collegiate Institute, Smyrna)

Մանկապարտէզի, նախակրթարանի, նախապատրաստական և գոյէճի ճիւղերով : Ամէն հոգ կը տարուի աշակերտներու առողջութեան, ուսման և նկարագրին թոյակ գիշերօթիկներու 22½ Օամ. ոսկի, ցերեկներու 2½ մինչև 5 Օամ. ոսկի : Կաւարեկապէս կ'ուսուցուին Յունարէն, Հայերէն, Ֆրանսերէն և Անգղերէն : Յայտագրի համար դիմել առ Մր. Մաքլալըն, նախագահ միջազգային գոյէճին :

Վարժարանը կը բացուի Հոկ. 1ին :

2-10

ԵՄԻԼԻ ՄԵՔԱԼԸՄ, Տնօրէն

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՄԱՂՆԻՍՍ

Վարժարանիս ուսուցիչները Մարսուսու Ա. Նաթիլիս Գոյէճին լաւագոյն չրջանաւարտներն առնուած են, և բոլոր պաշտօնեաները ծանրագլուխ և օրինակելի մարդիկ են : Վարժարանը ճշմարիտ տուն մ'է, ամէն կերպով նպատակադարձ, օգտաւոր և ընդարձակ, ուսուցչաց և փորձառու հօր մը և մօր մը գգուալից և անմիջական հսկողութեան տակ :

Կ'ուսուցուին Թրքերէն, Անգղերէն, Հայերէն և Գաղիերէն լեզուները : Ձայնական երաժշտութիւնը պարտաւորիչ է, իսկ գործիքովը պայմանաւոր : Վարժարանիս տարեշրջանը կը սկսի Սեպ. 1/14ին, և կ'աւարտի Յուլիս 1/14ին : Տարեթոշակն է ցորեկօթիկներու համար 2 Օամ. ոսկի, մէկը կանխիկ վճարելի, միւսը երկրորդ չրջանին սկիզբը, իսկ գիշերօթիկներու տարեթոշակն է 14 Օամ. ոսկի, կէսը կանխիկ և միւս կէսը երկրորդ չրջանին սկիզբը վճարելի : Բոլոր վճարումները կանխիկ են, միայն բացառութիւն է անոնց որ անօրէնքն հետ մասնաւոր կարգադրութիւն մը ըրած են : Աւելի ծանօթութեանց և կարգադրութեանց համար պէտք է դիմել վարժարանիս տնօրէնին :

Մր. ճ. Բ. ՄԱԳԱՍԹ Զինաբէր և Գրիգոր

3

Sailors' Home. SMYRNA.

Ե. Բրիտ. Ընկերակցութեան աղօթքի ժողով, ժամ 6 (Ը. Թ.), ի Բէսթ, Գոլմդափու : Իւսկիւսար, ժամ 7 :